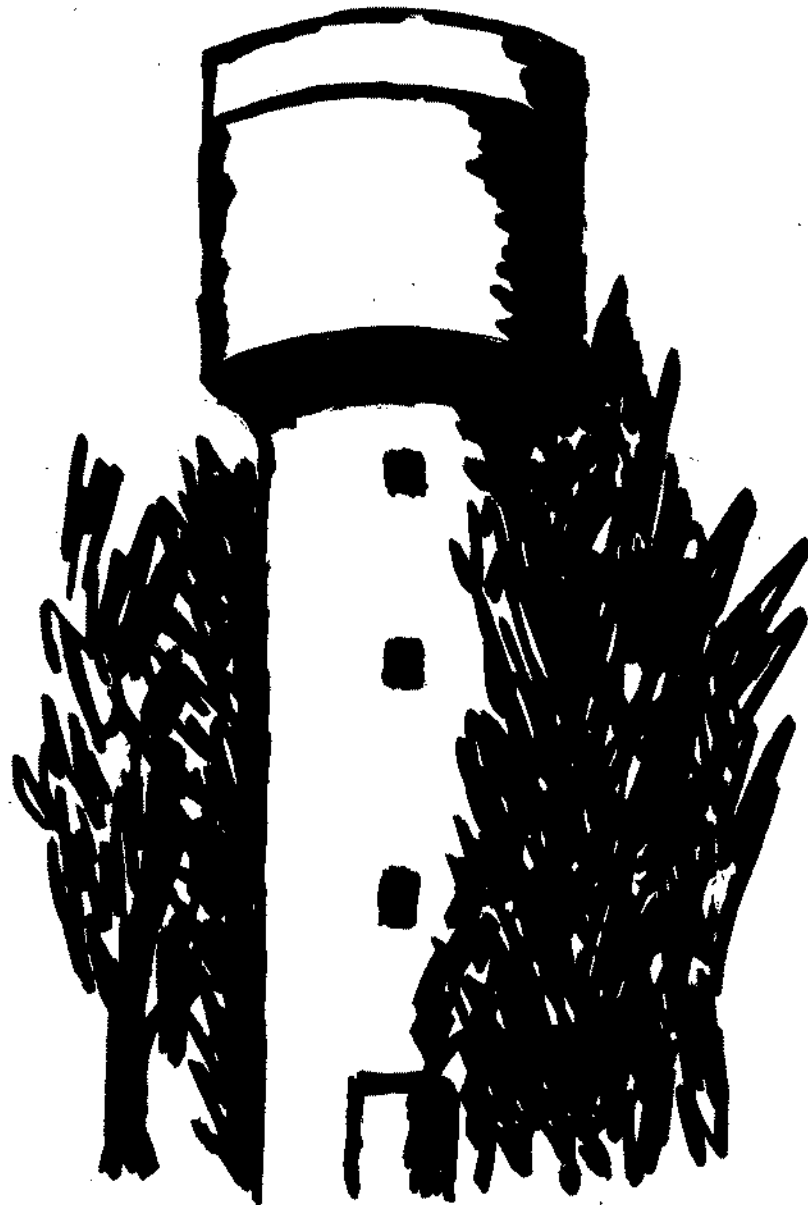

45 שנים
לכפר-סירקין
1936-1981

45 שנה לעלייתנו על הקרקע

אפריל 1936 - 1981

אלעזר אבינועם

..... מאותו הכפר.
פרקים בתולדות כפר סירקין
מיום יסודו ועד קום המדינה.

משה בורשטיין

יצאנו לדרך.
פרקים בתולדות כפר סירקין
מיום קום המדינה ועד ימינו אלה.

בהוצאת ועד כפר סירקין

בשנת הארבעים וחמש לקיום הכפר, מוצאים אנו לנכון לסקור ולו בפרקים קצרים את תולדותיו של הכפר, את ראשית התארגנותו לקראת העליה על הקרקע, את הפיכתו לנוה פורח, למקום שאפשר ונוח לחיות בו. לא רבים הם האנשים לצערנו החיים עדיין איתנו וזוכרים ויודעים לספר את ספורי המאבק והסבל של הראשונים להיאחזות בצפרניים ממש בקרקע ובמקום זה. אנו רואים בזאת חשיבות מרובה להקנות ולהנחיל לדור הצעיר הגדל בקרבנו ולחבריהם החדשים שמקרוב באו לכפר כדי למצוא בו איכות חיים נאותה-לספר להם מה היו פני הדברים בראשית היווסדו של הכפר ואת אשר עבר עלינו מאז ועד עתה.

בחוברת זו 2 חלקים, הראשון שנכתב ע"י הח' אלעזר אבינועם, המתאר את ההתרחשויות בכפר מראשיתו עד להקמת המדינה והחלק השני ע"י משה בורשטיין הסוקר בקצרה את החקופה שלאחריה.

אין אנו יכולים להבטיח שלא פסחנו על דברים רבים וחשובים כשלעצמם. כתבנו רק פרקים בתולדות הכפר ולא ההיסטוריה המלאה שלו.

נשמח מאד, אם החברים יתנו דעתם על כך ויעירו הערותיהם ונקווה שעוד תימצא ההזדמנות להביא את הדברים על תיקונם.

דר. נחמן סירקין .

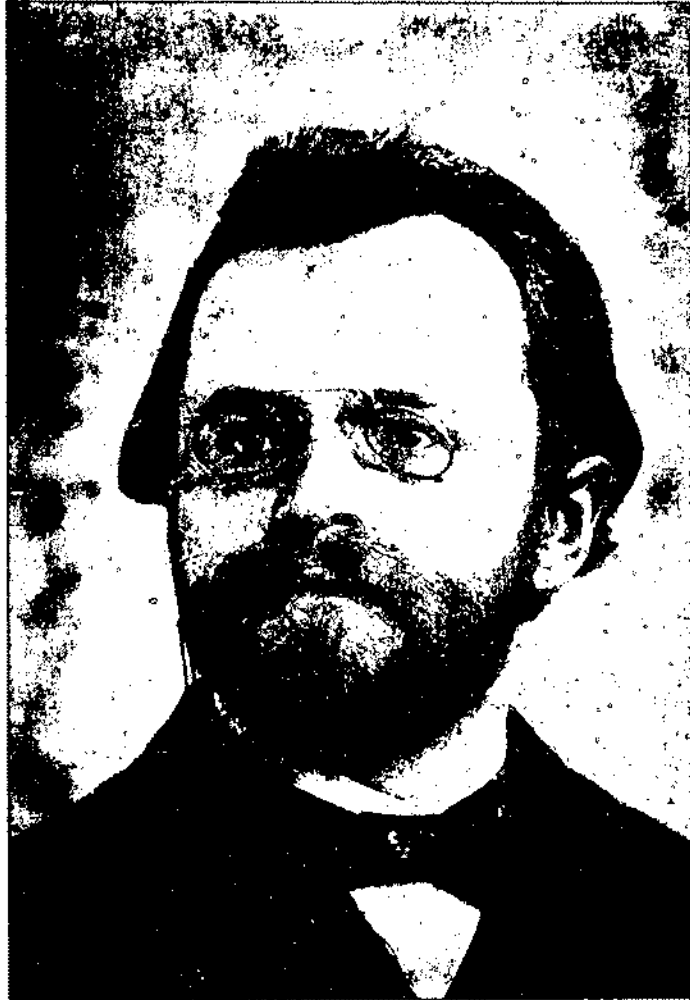
דר. נחמן סירקין נולד ברוסיה בשנת 1868. עיר מולדתו, מוהליב, חסטה חיים ציבוריים-עירוניים, היא שימשה בעריסה גם למהפכנים יהודים מפורסמים, וגם לראשוני הלאומיים היהודים - ראשוני הביילויים. כבר בנעוריו מיד בכל דיעה מוסכמת. למד בגימנסיה, ממנה גורש על שהגיב בגאון על דברי מורה שפגע בכבוד יהדותו. עבר ללמוד לעיר אחרת, מינסק, בה סיים את חוק לימודיו התיכוניים. כאן גם הצטרף לחוג חובבי ציון, דבר שלא מנע ממנו לבוא במגע עם הוגים מהפכניים במחחרת. על כך גם נאסר. עם שחרורו עזב את רוסיה ויצא לברלין. כאן ניושט לאוניברסיטה ולמד הכל בשקידה רבה, פילוסופיה, סוציולוגיה, כלכלה, מדעי הטבע וחכמה ישראל. סירקין היה איש ריב ומדון. שט לקראת מלחמה, מלחמה ועיונית. הדיסקוסיה-הויכוח שלטה בכפה בווגי הצעירים יוצאי רוסיה, שהתרכזו בברלין. והוא נתון כולו ורובו לויכוחים אלה, בעוז נלחם על דעותיו, לא ויתר ולא נכנע. קנאי היה, ולא אחת האשימוהו בווסר נימוס והוסר טאקט כלפי יריביו האידאולוגיים. הוא נלחם על מיזוג שני אידיאלים, של הלאומיות היהודית ושל הסוציאליזם. דבר שהוא נחלת הכלל היום, אולם אז, בחקופה ההיא, לפני למעלה מחשעים שנה, היה אחרת.

אז חטבוהו רבים וטובים למסורף למחצה, באשר הטיף לדבר שהוא בניגוד לפוסטכמות, בניגוד למקובל, בניגוד לסוציאליזם כביכול, ובניגוד להיבת ציון כביכול.

ברם, נחמן סירקין, עוד בימים ההם היו נשואות עיניו למדינת יהודית סוציאליסטית. עם הופעתו של הרצל היה דר. נחמן סירקין מהראשוני שהצטרפו אליו. אולם גם כאן נלחם לדעותיו ה"לא מקובלות" וגרם טירדה לא מעטה למנהיגים הרצל ונורדוי. בשנת 1901 מצליח סירקין לארגן אגודה ציונית סוציאליסטית ראשונה שמנתה ארבעה חברים (1)... הם פרטמו "קול קורא לנוער היהודי" בו קראו להצטרף לתנועתם. לסירקין אין זמן לדאוג לעצמו. לכן מצבו הכלכלי בכל רע. אף על פי כן הוא נושא לאשה אח חברתו בתיה, סטודנטית מרוסיה, אשר מביאה לעולם את בתו היחידה מרים. הוא נד על פני אירופה, מברלין לז'נבה, ומשם לפאריז עד אשר לבסוף הוא מגיע בשנת 1908 לארצות הברית. גם כאן הוא נלחם על דעותיו, ומצטרף לקרובים אליו, לתנועת "פועלי ציון", אף כי גם כאן הוא נאלץ לשחות נגד הזרם, לא במעט. ברבות הימים מוצא הוא את חלמידו המובהק ברל כצנלסון, ובתנועת הפועלים הארץ ישראלית.

לאחר מלחמת העולם הראשונה, בשנת 1920, הוא מבקר לראשונה בארץ, עם משלחת "פועלי ציון" העולמית. כאן הוא זוכה לראות את ניצני הלומה בתהליך התגשמותו. הוא מאושר. הוא מתכנן לשוב ולהשתקע בארץ. אולם הוא לא זכה לכך. הוא נפטר בניכר, בניו-יורק בשנת 1924, והוא רק בן 56. בשנת 1951 הועלו עצמותיו ארצה והוטמנו בבית העלמין אשר על שפת הכינרת, במחיצת תלמידו וממשיך מורשתו הרוחנית, ברל כצנלסון, באדמת ישראל המשוחררת.

אל. א.

(מ) 1910

אלעזר אבינועם

..... מאותו הכפר.
פרקים בתולדות כפר סירקין
מיום יסודו ועד קום המדינה.

שנת 1934 הייתה שנת שפע יחסי.

המחלקה לשיכון שע"י מועצת פועלי פתח-תקוה שהוקמה זה מקרוב, החליטה להקים שכונת פועלים, שתהיה מושחתת על משקי עזר נרחבים. הוצע לנטיון להקציב לכל משתכן 5 דונם קרקע. היה זה נטיון ראשון בארץ. המשתכן יעזר בו ובחוצרתו כל ימות השנה ולא כל שכן בזמן של חוסר עבודה. הגיעה הצעה לרכישת שטח של 1000 דונם מזרחית לפתח-תקוה מעבר לכפר הערבי פג'ה, שטח הנושק למסילת הברזל חיפה-לוד. הקרקע, רכושו של ש"ך עבדול ראוף איל ביטר, ממקורבי המופתי הגדול של ירושלים. למרות שנאתו העזה ליהודים קסט לו כספם, והוא הסכים למכרו תמורת 8 לא"י הדונם. הצמאון לקרקע בין פועלי המושבה היה רב. כל אחד חלם על נחלה משלו, על פיסת קרקע ועל בית עבודו ומשפחתו. ואכן עת התפרסם דבר הרכישה נרשמו רבים. את הגרעין המוצק בהרשמה הוו יוצאי קבוץ גבעת השלושה, רובם פועלי בנין.

על כל נרשם היה לשלם 40 לא"י תמורת הקרקע, ו-2 לא"י נוספות ע"ח ההוצאות. למען הקל על החברים בגיוס הון עתק כזה, החליטה קופת מלווה והיטכון של העובדים בפ"ת (לימים סניף בנק הפועלים) על אשראי של -30 לא"י לחבר, שיוחזרו בתשלומים חודשיים של -1 לא"י.

נרשמו קרוב ל-150 חברים. אולם לא רק מפ"ת, היו אף מחל-אביב ורמת-גן. ברם גם קליטת העליה הייתה נגד עינינו. לרשימה צורפו כ-45 עולי גרמניה, שזה מקרוב באו. הם היו מאורגנים כגוף בשם "מימוניה" ובהם טיפלה המחלקה למעמד הבינוני של הסוכנות היהודית, וקרן מיוחדת של יהודי מצרים (ומכאן שמש, ע"ש משה מימון, הוא הרמב"ם).

נזכר אני בביקורי הראשון במקום, בשטח שלנו. באחת השבתות יצאנו קבוצת חברים רכובים על אופניים לראות את הקרקע המיועדת לנו. היה יום קיץ חם. השמש להטה ממעל, והקרקע מתחת, מתחת לרגלינו. הקרקע שלנו זמה פוריה היא. הקוצים הגדלים כאן, שמיר הבר, מעל קומת אדם המה. לאן שתפנה ימינה או שמאלה, מזרחה או מערבה - קוצים. ובמזרח, מאחורי הקוצים מתנוססים גבעות והרים, הרי אפרים. וכאן הדרך בה הגענו והחוצה את השטח מצפון לדרום "טאריק אל סולטאן" בפי הערבים, כלומר דרך המלך. ואנחנו נתיישב כאן, סמוך לדרך הסטורית זו, שהיסטוריה עשירה גלומה בה. האין אני מבחין כאן בפרטות סוסי הרומאים העולים על ירושלים, ואולי אלה הם עקבות החשמונאים הדולקים אחרי היווניים? ואכן ההיסטוריה מהלכה בה.

רכישת הקרקע מידי הערבי נתקלה בקשיים. בראש וראשונה צריך היה להעביר את הקרקע בטאבו, כלומר, לרשום אותה על שם הקונה במשך רישום הקרקעות. והימים, ימי הסתה פרועה מצד הלאומנים הערבים נגד מכירת קרקעות ליהודים, ואיומים באלימות כלפי המוכרים. ומתוך חשש לחייו טוב המוכר ללכת לטאבו, הנמצא ביפו, לשם חתימה. הוחלט איפוא, להביא את הטאבו לביתו של המוכר הערבי. הדבר טורד תודות למאמציו של הח' יעקב פרוז' נסקי (לימים אחוה), שטיפל בארגונו הצעיר מטעם מ.פ.פ. (הוא בעצמו היה חבר קיבוץ גבעת השלושה). באמצעות המתווכים המציא הערבי העודת רופא המעידה על מחלתו כביכול, ואז נסעו עם הפקיד האנגלי של הטאבו אל החולה המדומה ושם נחתמה העיסקה.

כך קמה והיתה לעובדה שכונת העובדים ע"י פג'ה. באחת מאסיפות חברי השכונה החדשה, נתקבלה החלטה גורלית להעביר את בעלות הקרקע לידי הקרן הקיימת לישראל. החלטה הנדיבה הזאת באה בעיקבות המלצת המוסדות וביחוד של המרכז החקלאי, על מנת לשים תריס בפני תופעות ספקולטיביות לעתיד. הקרן הקיימת התחייבה מצידה להשלים את התשלומים עבור הקרקע, שאנו התחייבנו עליהם.

שכנו הערבי מדרום, השיך עבאס אפנדי, לא יכול היה להשלים עם המצאותם של יהודים בשכונתו, הגיש תביעה לבית המשפט לבר-מיצר על הקרקע שרכשנו. הטיפול בתביעה זו נמסר ע"י קק"ל לידי העו"ד בר שמש, שהיה מנוסה בדיני קרקעות. חיכף עם תחילת המשפט נתן העו"ד את הסכמתו לתביעת האפנדי, בתנאי שהלה יכניס את התמורה עבור הקרקע, תוך זמן קצוב, לקופת בית המשפט. הדבר היה למורת רוחנו, אולם, עם חום המועד, כאשר הכסף לא הוכנס, כפי ששוער העו"ד הממולח, ביטל בית המשפט את תביעת הערבי, והקרקע היתה לנו לצמיחות. באותה עת נכנסנו להוצאות מרובות, בלתי צפויות מראש. לפי עצה יודעי דבר עשינו חריש "פוליטי", כלומר, חרשנו את כל השטח חריש עמוק - בעומק של קרוב למטר - במחרשה גדולה הרחומה לשמונה פרדות, מי ידע אז על טרקטור? כמו-כן גדרנו את כל השטח גדר גבוהה, שאמנט הועילה לנו מבחינה בטחונית, לאחר מכן. הוחל בהפירת 2 בארות מים. האחת במרכז השטח, והשניה בפינה הצפונית-מזרחית ע"י פסי הרכבת. בלעדי מים אי אפשר היה לגשת לבנית הבתים.

כאמור כל זה עלה בכסף רב, שהסתכם בסופו של דבר בתוספת של כ-10 לא"י לדונם. בינתיים הצליחו לרכוש עוד שטח קרקע כ-50 דונם, עקב הלחץ של מספר המועמדים להתנהלות. שטח זה בבליטה שבמערב לכפר (כיום מול השיכון) מתחיל עם חלקת הח' צוכמן, וכך גם היה כינויו: חמישים דונם. בקיץ 1935 התחילו בהקמת הבתים הראשונים, אף כי באותה השנה כבר נראו פעמי הספל הכלכלי.

עבודות הבניה נמסרו למשרד הקבלני לבנין בפ"ת, כאשר הלואות לבנית הבתים ניתנו ע"י חברת "בתי כפר" וחברת "אגרו בנק". כל בית צריך היה לעלות 200-250 לא"י, הכל בהתאם לגודלו.

לפי המלצת הח' פרוז'נסקי ניתן גם שם לישוב החדש. "כפר סירקין" קראנו לו, על שם הוגה הדעות הציוני הטוציאליסטי הדגול, דר' נחמן סירקין. רינת הבניה נשמעה ברובי הכפר החדש. כאן עושים בלוקים ושם כבר מקימים קירות. חדרות היצירה בכל.

מכיון שנפלה החלטה על הקמת הבתים שלא במרוכז, כי אם כל בית על חלקתו בת 5 הדונמים, למען הקל על עיבוד המטק ע"י החבר לאחר יום עבודתו בחוץ הרי הישוב מפורז מאד, והבתים מרוחקים. האחד ממסנהו. יש לזכור כי עוד לפני הגרלת החלקות ניתנה אפשרות לחברים שהיו מעונינים לגור בשכונות, להתארגן לשם כך בקבוצות.

הכפר מרוחק כ-4-5 קילומטרים, בקו ישר, מפתח-תקוה, מערבה דרך הכפר הערבי פג'ה. ברט הקשר עם המושבה התנהל סחור סחור, בכביש ראש העין עד למבצר אנטיפטרוס ומכאן דרומא עד לכפר, בדרך לא סלולה בין הפרדסים הערביים. דרך זו שימשה את המכוניות ואת העגלות. לעומת זה הולכי הרגל, והם היו הרוב אז, או רוכבי האופניים, השתמשו בדרך העפר על פני פג'ה, והחוצה 2 ואדיות ללא גשרים. (כביש חיפה-לוד עוד לא היה קיים).

המשאיות הטובילות חומרי בניה לכפר, אשר על דפנותיהן מתנוססת הכתובה באותיות קידוש לבנה "כפר סירקין" מכריזות על קיומנו, וממלאות בגאווה את לבנו.

וגם מגדל המים, היא הברכה הידועה, הולך ומוקם, ומכריז גם הוא לקרוב ולרחוק כי אנחנו כאן.

עם התחלת הבניה התעוררה שאלת השמירה. אגודת הסומרים שלחה לכפר, לפי הזמנתנו, שומר רוכב בשם משה גרנובר. היה זה שומר ותיק שדרכי הערבים נהירים לו. הוא משתכן עם משפחתו בצריף שהוקם עבורו במרכז הכפר. אולם הוא לא היה יחידי. עוזר על ידו אבו-יחיה. זהו בדואי כושי זקן, אחד מאריסי בעל הקרקע לשעבר, שהוטאר במקום בהתאם לתנאים שהציג. אבו-יחיה התגורר עם משפחתו באוהל מחוץ לגדר הצפונית של הכפר. את משכורתו קבל מועד הכפר ועל מנת להוכיח שאינו אוכל לחם חסד היה מפגין את נוכחותו בדהירה על סוסתו לאורך הדרך הראשית.

חברינו בפ"ת וגם בשאר המקומות היו מאורגנים ברובם ב"הגנה". הם הכשירו את עצמם לקראת עלייתם על הקרקע, והמטיכו במרץ באימונים ברובה, באקדה וברימון. על קשר טלפוני אף אחד לא חלם אז.

הקטר המקובל בין הישובים החקלאיים אז היה ע"י איתות בפנסים המיוחדים לכך. לכך הוטל על קבוצת חברים וחברות ללמוד את מלאכת האיתות. חברות התארגנו ולמדו את מלאכת העזרה הראשונה, שהיתה לא פחות חשובה מהאחרות. בועד הראשון שנבחר ע"י המתיישבים היו סבעה חברים והם: כהנסקי יוסף, לוצקי יעקב, טריבר משה, בורשטיין זלמן, דייגי דוד, בייין (עצמון) ולטה, ולזר ראובן. שני האחרונים ייצגו את חברי "מימוניה".

חברי "מימוניה", כאמור עולים חדשים, הרכבת החברתי היה שונה, בגרמניה היו סוחרים, פקידים, אקדמאים. לכולם היו גם אמצעים משלהם, וגם העזרה שקבלו מהמחלקה ליוצאי מערב אירופה היתה גדולה יותר מזו שקבלו יתר החברים, או קיוו לקבל. הם גם בנו בתים גדולים יותר, עם גינות רבה יותר. כאשר לעומתם הוקמו בתים קטנים יותר, צנועים יותר, כשהסדרות שוכנים כבוד בחוץ, בחצר.

.3

הראשונים שעלו על הקרקע היו יצחק ואסתר רייזיס ז"ל. היה זה באחד באפריל 1936. העליה על הקרקע היתה ללא כל טכס מיוחד. חכמנו לעשותו יותר מאוחר, ברם האירועים שלאחר מכן סיבטו את כל ההתכביות. עוד באותו יום הצטרפו אליהם: ראובן וברוריה לזר, אליעזר ובלה כץ, אהרון וגרטה פיזק ופאול בייין עם הוריו. כעבור מספר ימים עלו היים ובתיה לוטצבר. זאת היתה כל האוכלוסיה של הכפר כאשר פרצו מאורעות הדמים, ביום שטי, ה-19 באפריל. המרד הערבי התחיל.

הארץ היתה כמרקחה. ופתאום היתה כפר סירקין לעמדה קדומנית. היא מגינה על עצמה ומגן נוח גם על פתח-תקוה. ויושבים בה רק 6 משפחות. המוסדות דרשו להוציא את המשפחות מהמקום מחמת הסיכון הרב, עד לעבור זעם. החברים דחו את התביעה, פשוט סרבו לציית.

כאחראי על מערכת הבטחון בכפר התמנה יעקב לוצקי (כיום חבר קיבוץ יפעת), שהיה כפוף למפקד בפ"ת, אליעזר רובלנשטיין (יהלום).

בפרוץ המאורעות, בהיודע על הקורבנות הראשונים ביפו, קיבל לוצקי הוראה לצאת מיד לכפר ולהתחיל בארגון השמירה וההגנה. איתו היה נסקו הפרטי, אקדח פ.ב. אליעזר יהלום היפנה אותו אל אברהם קריל ז"ל, טמטר לידו 3 אקדחי פרבלום (פריס, בשפת התקופה ההיא) מוכוּסם של "סדרני הפועל" במוטבה. ליתר "בטחון" הצטייד גם עם 3 אקדחי ... פורים, טרכט בתנות.

היתה דאגה בלב לשלומם של חברינו המעטים בכפר, הנשארים למשך הלילה לבדם. ביום המה המקום מאנשים: פועלי בנין, נהגים, עגלונים ועוד. אמנם היה השומר גרובו, והפוש ברובה קנדי שקבל מהשלטונות, והיה גם "עוזרו" אבו-יחיה.

אולם באלה לא היה די. הוחלט איפוא, כי עול השמירה יפול על גבם של כל החברים. כולנו אחראים לכפר ולתושביו. כך שבלילה הראשון כבר, יצאה קבוצה גדולה של חברים מפ"ח במטאית למשימה זו.

ה"ריכוז" נקבע בביתו של ראובן לזר (כיום ביתו של נפתלי לוצקי). כאן התרכזו המטפחות ללינת לילה וכאן התמקם גם המפקד ועוזריו.

לוצקי חלק את האנסטים שהגיעו לזוגות שהיה עליהם לסייר בשביליט השוממים של הכפר. אלה שידעו להשתמש בנסק - קבלוהו, במידה והיה, היתר הסתפקו. בצינורות ברזל של 42 צול, באורן של מטר, מטר וחצי, לשט הגנה עצמית.

במכונית הנ"ל הגיעו גם חברים וחברות של קבוצת האיתות. הם התמקמו עם פנס האיתות, בברכה, הוא מגדל המיט, טעמד בבנינו וטרם הושלם.

הקטר עם פ"ח הוקס ברגע שבחשכת הליל בקצו קרני האיתות הראשוניים, ובטפת המורס הודיעו: כאן כפר סירקין. את האיתות שלנו קלטה בפ"ח תחנה שהתמקמה על גג בנין גבוה בכפר גנים. בכל צורת של תחנה כזו היו מספר אנשים, שהיו מתחלפים כל שתיים-שלוש, אלה צופים ואלה נחים, ישנים. כל שלושים דקות מתקטרים, מהזיקים קטר.

הלילה הראשון עבר בטקט, אף כי במתינות מה. למחרת היום התחילו בהתקנת עמדות בפילות הטונות של הכפר. לרב הם הותקנו על הגגות השטוחים של הבניינים. לכן דאגו מראש, ובכל בית כזה הותקן פתח בגג, דרכו היו עולים מבפנים הבית, בעזרת סולם. בכל עמדה שקי חזל ומחצלת על ידם. אלה שימשו לצפייה והקשבה דרוכה למתרחש. אף כי מבחינה צבאית התגלו כבלתי מתאימים-אולם בזה נוכחנו רק לאחר מכן.

כעבור מספר ימים הועברו אלינו מהמפקדה בפ"ח 10 רובים ישנים ומשונים, אנגלים, טורקים, גרמנים, עם תחמושת ישנה שלא תמיד עמדה בנסיון. היו חברים שמטרו את נישקם הפרטי, את האקדחים שברשותם, לשימוש הכלל, כמו הח"ח משה שטרן ומשה רפופורט.

בגבור המתח בישוב, עם התפשטות המאורעות, נשלחו ממסורת פ"ח שוטר בריטי ושוטר יהודי, לשמור על הכפר. הם שוכנו בבית רייביט. ביום היו מסתובבים בטוח ובלילה ישנים. שרק לא יפריעו לנו.

ואכן באחד הלילות נשמעו מספר יריות מכיוון בית קוניחובסקי (כיום בית בורנשטיין) שעל גבו היחה עמדה. נגשו לוצקי ועמו עוד שני חברים לבדוק את המתרחש. שום דבר מיוחד, לכן חזרו מיד. בהתקרבות ל"ריכוז", לבית לזר, הבחינו בדמות המגיחה אליהם. מיד נזרקו האקדחים לקוצים שבפאתי הדרך. לפתע האיר פנס חשמלי את החשיכה. היה זה השוטר האנגלי "סלנו" אשר טבל כנראה אותו לילה מנדודי שינה ויצא לסיור. הוא לא התעצל, חפץ ומצא פרבלום אחד.

את לוצקי שהכירו כאחראי במקום, לקח איתו לבית רייביט (פיוס בית זן-בר).
הטוטר היהודי בקט לשכנעו להתזר לנו את האקדה אולם ללא הצלחה. - 10 לא"י
בתוך מעטפה רככו את לבו של האנגלי.

המצב הבטחוני המעורפל של הכפר והגיטה הבלתי נוחה אליו, לא רפתה את ידי
החברים והם המטיכו לעלות לכפר במידה ובתיחם היו מוכנים.
אוכלוסיית הכפר גדלה. בתים הוקמו גם בפינות המדווקות יותר.

מספר העמדות גדל וגם מספר החברים היוצאים לשמירה. גם מחסן הנשק גדל
והתרחב. ממרכז ההגנה נשלחו אלינו 5 רובים אנגליים עם תחמושת (עבורם שלמנו
במיטב כספנו, - 8 לא"י הרובה), 10 רימוני רובה עם מדובות וארבעים רימוני
יד, היו אלה רימוני שפטוף, שהיו נדלקים עם שפוטם בקופסת גפרורים, תוצרת
הארץ וכן בל נשכה את המהודר ביותר, את הסוכפסוף, התה מקלע הפיני ו
חי"בים היינו בזהירות מירבית, למען לא ימלו בידי האנגלים. הדבר הצריך
מחשבה לסם טיזור "סליקיס" - מקומה מהבוא לסילוק הנשק.

בחודשים הראשונים היו מספר התקפות קלות על הכפר שהתבטאו בעיקר ביריות
שבאו מרחוק ומטרתם היתה הטרדה גרידא.

בהתחלת הודש יוני התמנו ע"י הטלפונות הבריטיים שלושת הנוטרים, הגאפירים
הראשונים והם היים לטצבר ז"ל ויבד"ל יוסף מילר ודב סטוקליסקי. הם הומסו
ברובים אנגליים, ניתנו להם מדים ולראשיהם "קולפאקיס" חומים, אלה כובעים
שחבשו הטוטרם הילידים, כלומר, הערבים והיהודים, אולם בצבע שחור, לעומת
הכובעים הצבאיים הרגילים שלראשי הבריטים.

כחודש ימים לאחר מכן, לאחר התקפה קטה יותר הוסיפו לכפר עוד ארבעה נוטרים
והם: אליעזר קוגיחובטקי ז"ל, ראובן לזר ז"ל, יהושע לייקין ז"ל, ויבד"ל
יעקב לוצקי, שהיה כאמור המפקד במקום. כאחראי על החחנה של הנוטרים
והקורפודל (רב"ט) שלהם היה יוסף מילר.

כל החברים, תושבי הכפר, נרסמו ע"י המשטרה כטוטרם מוספים, ובתור כאלה היו
רשאים לשאת נשק רשמי וכמובן גם להתאמן. ניתנו להם תעודות מיוחדות וברט
חום לראשם אשר העיד על טיבם.

החלו באימונים אינטנסיביים בנשק הליגלי והבלתי ליגלי כאחד.
הנוטרים סימטו לנו מסות לכך.

בלילות היו מופיעים טוטרם בריטיים בטנדר לסם ביקורת. לפעמים היו נקלעים
גם לעמדות, ביהוד ובמקרה והיו חילופי יריות עם ערבים. רובם היו עוינים
לנו. אף כי היו מקרים שטוטר אנגלי זה או אחר התגלה כידיד, מבלי שיודענו
על-כך. ומספר על מקרה אופייני יעקב לוצקי.

לילה אחד פתחו עלינו ביריות מכיוון נבי טרי, זרומית לכפר. שלחתי את מילר שהיה סגני, לברר את המצב. בידינו היה חת מקלע טומפסון, שזה לא מזמן רכשנוהו, והוא בלתי ליגלי כמובן. בהגיעו לאחת העמדות שלנו, הזרומיות, הוא ירה כמה צורות מהת מקלע שבידיו. בינתיים הופיע הטנדר עם הטורנים הבריטיים. האחראי, טוטר צעיר, ראה את מילר, לאור הפנסים, בטחוא זורק את הטומפסון לתוך הקוצים. עטה את עצמו כלא רואה, שאלו למצב והסתלקו. למחרת הגיעו טורנים בריטיים מיפו ורמלה עם מיג'ור (רב סרן) בריטי בראסט וסענו שירו מכפר סירקין בנשק אוטומטי בכיוון לפורס הערבי בטכנות זרומה. על כך התלוננו הטכנים הערבים, והוא עצמו, המיג'ור, ראה את חורף הקליעים בקירות צריף הפחיתו שלהם, הפונים לכפר. הוא פתח בתקירה, אנחנו הכחטנו. בתקירתו הגיע עד הטורנים הבריטיים שביקרו בלילה ההוא בכפר סירקין. אפר לו הטוטר האחראי: אכן הייתי בלילה ההוא בכפר סירקין כאשר פתחו עליהם ביריות מהפורס בנשק אוטומטי. אנחנו ענינו להם בלואיט גן (סוג מקלע). וכך הורדה האשמה. הטוטר האלמוני ידיד היה.

התחמשת בידינו היתה מצומצמת. וזו הרשמית היתה חחת פיקוח האנגליים. על כל ירייה - מסר דו"ח ו הוחלט לאחוז ב "הבה נתחכמה".

יום אחד יצאנו לואדי שמחוק לכפר, מזרחה. לקחנו איתנו מספר רובים גרמנים מהסליק וירינו למטרות. היוצאנו כפאה כדוריים. סימט לנו הדבר גם באימרון. למחרת הודענו למטרת פ"ת על התקפה שהיתה בלילה על הכפר. באו טורנים בריטיים לבדוק. יצאנו אהם לואדי והראינו להם את המקום שמטם כביכול ירו על הכפר. ואמנם הט מצאו שם תרמילים גרמנים לרוב. לא הטילו סמך בהודעתנו. דרשנו תחמשת נוספת לשם התגוננות, ותמורה לזו שאנו "בזבזנו" אותו לילה בחילופי היריות ו למחרת נחקבל המשלוח הנכסף.

מתח השמירה לא ירד. נהפוך הוא. חושבי הכפר, שמספרם אכן גדל לא יכלו לעמוד לבדם במשימה. לעזרתם היו מגיעים חברים שטרם זכו לעלות על הקרקע, ואפילו אלה שגרו רחוק יותר, מיד עם קבלת הודעה על חורט. העול היה גדול. ביום לעבודה ובלילה לשמירה. ועד הכפר פנה אל מועצת פועלי פ"ת ובקט את עזרתה. ואמנם היא הגיעה. נשלחו אלינו לשמירה חברים מתנדבים רבים. הוקל לנו בהרבה.

4.

2 הבאות שנקחתו הפיקו מים רבים. אולם אי אפשר היה עדיין לנצלם. פועלים עבדו בהתקנת רשת המים. צינורות בקוטר גדול של 4, 6, 8 צול בכל ראבי הכפר. בשימוש היה רק קו זמני של 1 צול. צינור דק שנמחה ברחובות הכפר. המים הגיעו בקילות דק ונוצלו לעטיית בלוקים, לבניה ולצרכי הבית.

הישוב הצעיר החזיל לקבל צורה של כפר עברי. על יד הבתים ניתן היה להבחין בחלקות קטנות של ירקות למיניהן. מה ושם צצו כבר עצים, שתילים רבים. נשמע קרקור של תרנגולות, פעיית בדיים ועצים ונעירת המור. החלום של משק עזר היה למציאות אולם המציאות הכזיבה מהר. נוכחנו לדעת שעם המש האצבעות בתוספת של רצון עז לא יתכן לבנות משק עזר. חסרו לנו המשאבים הדרושים לכך. והחלקה בת 5 הדונמים גדולה מדי באם הנך חייב לצאת לעבודת הוץ, וקטנה מדי באם אתה הושב להחפרנס ממנה. שפיר יותר היה מצב החברים הגרמנים. נפוצה היתה אז הבדיחה עליהם. עומד לו "יקה" כזה, מבער את הקוצים ממגרשו, זורע צנוניות, שותל כרובית, עובד כל היום, כל השבוע וביום הששי כותב לעצמו צ'ק, תשלום בעד עבודתו במשך השבוע על השבון ההלואה שאושרה לו לצרכי המשק ע"י המחלקה הגרמנית של הסוכנות.

5.

את הידיעות על המתרחש בסביבה הערבית שלנו, על תכניות הערבים ביחס לפגיעה בכפר או התקפה עלינו היינו מקבלים בדרכים שונות: גם ע"י תצפיות מעל מגדל המים הגבוה שלנו, היא הברכה הידועה, כשהיו מבחינים בתנועה חשודה ביום או באותות אור בין הכפרים הערבים השכנים בלילות ואם ע"י אינפורמציה שסופקה לנו ע"י הערבים שהיו ביחסים טובים עם השומה שלנו, גרובר. מידע זה חרג לעתים קרובות מהשטח המקומי, הלוקלי, שלנו ואז היו נמסרים הלאה למוסדות הבטחון.

ידיד ערבי, מודיע, אחד כזה היה "שמואליק". כן כינה אותו מטום מה גרובר ידידו הותיק מימים עברו. הערבי הזה גויס נגד רצונו לכנופית קאוקג'י (ראש כנופיה מפורסם), שמפקדתו שכנה בכפר קולה הסכן. הוא מדבר עברית ויידיש ונשלח לרגל בסביבה. הדרך החוצה את הכפר מדוים לצפון (דרך אפק כיום), הסטריק אל סולטן, משמשת את תנועת הערבים מקלקיליה לרמלה ויפו ולהפך, היא נמצאת ברשות הרבים וכל מאמצינו אצל הסלטונות להפסיק את התנועה בה היו לריק. וכך יכלת לראות תנועת מכוניות, אורחות גמלים והולכים בודדים בכל שעות היום. רק לעת ערב פסקה התנועה.

וכך פגש שמואליק במקרה את גרובר כאשר נכנס לצרכניה שלנו טעמדה על אם הדרך, לקנות סיגריות. השמחה היתה רבה. ומאז היה מספק לנו ידיעות חשובות שהיו מתאמתות לרב, ומקבל מאתנו "ידיעות" שהיינו מעוניינים שיגיעו אל הערבים - שעליו היה לספק למפקדת קאוקג'י.

הרבה לילות הוטרדנו ע"י ההתקפות של הכנופיות, פעם הלשות ופעם רציניות יותר. ערב אחד בספטמבר לפני ראש השנה, נפתחה התקפה קשה על הכפר מעברים שונים.

מהעמדות עונים להם. לפתע, בטעה שתיים אחר הצות פרצה שריפה גלול של הח' ורטון (מאחורי הבית של אבינועט). חבויים ניסו לרוץ ולהתחיל בכיבוי השריפה. אולם לוצקי מנע מהם את הדבר בהבינו כי יכולים ליפול בפח, ברגע שיחגלו באור השריפה, תיפתח עליהם אש הערבים ועלולים להיות קרבנות רבים. כעבור זמן קצר הגיעה מכונית עם שוטרים שפתחו באש ממכונית יריה. למחרת בבוקר הגיע גסט עם שוטרים שהעריכו לפי העקבות שהיו כחמישים איש. שלוליות דם נמצאו במקום. לאחר מכן נודע לנו שלמתקיפים היו 2 הרוגים ושלושה פצועים. אצלנו לא נפגע איש. כעבור מספר ימים הודיע לנו שמואליק כי כנופיה בת 250 איש של קאוקג'י חונה בקולי. חלק מהם מתכוונן להתקיף את פרדס "משק האוצר" ע"י כפר-טבא, ובדרך יעשו שמה גם לכפר סירקין. נעשו כל ההכנות לקבל את פניהם. בהתחלת הערב נשמעו 3 יריות בודדות מצד פג'ה ואז פתחו עלינו במתח אש מצד דרום. לוצקי שיער שאין זו אלא הטעה. לפי המידע הכח העיקרי שלהם צריך להיות במזרח, בואדי, ומאחורי טוללת הרכבת. אי לכך הורה לירות מספר רימוני רובה לכיוון ההוא, בטווח הרחוק ביותר. כאשר התמוצצו אלה מאחורי גבם, היות והם באמת היו בואדי, איבדו הערבים את בשתונם והתחילו להסתלק. לא עברה שעה קלה והגיעו 3 טנדרים עם שוטרים בריטיים שפתחו באש לכיוון מזרח, אש רובים ולואיס גן. למחרת הגיעו לבדיקה הקצין שיף (קצין יהודי גבוה ממטרת יפו) עם קצין בריטי ויצאנו אהם לואדי ומצאנו הרבה שוחות אישיות לאורך הרכבת והסוללה הטורקית. כעבור מספר ימים הודיע לנו שיף כי לפי המידע שבידו היו לערבים 2 הרוגים בלילה זה.

כעבור ימים אחדים הודיעו לנו מהמטרה כי בואדי, בדרך מראש העין לכפר סירקין נראה מוקש. ואמנם כשיצאנו לשם גילינו מוקש שפתילו היה חרוך ומסוּם מה לא התפוצץ, אף כי באותו בוקר עברה שט המשאית של איזנברג עם פועלים. המוקש פורק ונמסר למטרה. אז נשלח אלינו שוטרי יהודי רוכב על סוס, שמתפקידו היה לסייר מאחורי הגדר.

באחד הימים עברה משאית עמוסה מלפפונים דרך הכפר, מצפון לדרום. למעלה על המכונית ישבו 4 ערבים. כאשר חלפה המשאית על פני 2 נוטרים שעמדו בצד הדרך, דקרו להם הערבים כמה מלפפונים, כאות ידידות, כאילו היו זה תפוזים. לרוע המזל פגע מלפפון אחד בפניו של אחד הנוטרים. מחמת המתח הרב ומחמת אי ידיעת הספה קבלו הנוטרים את זריקת המלפפונים כהתגרות, וכמעשה בלתי ידידותי כרצון לפגוע בהם. הם פתחו בצעקות על הערבים ופקדו עליהם לעבור. הערבים היו מבוהלים וסרבו. לקול הצעקות הגיע השומר גרובר, כשבידו אקדה. המכונית נעצרה. התאסף קהל, ואחדים התחילו להרביץ בהם עד זוב דם. בקושי הצלחתי להוציאם מידיהם, סיפר גרובר, ולהעבירם אל מחוץ לכפר.

כעבור כמה שעות הופיע בכפר קצין בריטי מרמלה עם שוטרים ואחד הערבים שנפגעו בקטטה. הם הגיעו לצדיף של גרובר וחבצו למסור לידיהם את האנשים שפגעו בערבים. גרובר הכחיש הכל. הוא טען שאמנם עזר אותם אך ורק לסט זיהוי ולא יותר. הקצין תבע לאסוף אנשים לסט זיהוי ע"י הערבים. כמובן שדאגנו מראש לסלק את כל אלה שהיו מעורבים, וביחוד את לוי, אשכנזי שהפליא במכותיו. במסדר הזיהוי לא הכירו הערבים אף אחד, והצביעו על ראובן לזר, שבמבנה גופו האטלטי היה דומה לאשכנזי ולא נוכח כלל בזמן הקטטה. אטרו אותו ואת גרובר. במטפט שהתקיים כעבור שבועיים שוחרר לזר מחוסר הוכחות. את גרובר שחררו הודות למאמציו של אברהם שפירא. על הכפר הוטל עונש קבוצתי. קבוצת שוטרים בריטיים נשלחו לכפר, והוזקתם על חשבוננו. הדבר עלה לכפר בכסף רב. אחרי חודש וחצי סולקו.

הרבה בירה נשמכה בכפר בתקופה זו. וממשיך לספר משה גרובר: בשבת אחת לפני הצהריים, כאשר אני יושב בצדיף שלי וגומע כוס קפה, שומע אני קול הקורא לי, מוסה, מוסה. כשמי בין הערבים. קמתי ויצאתי החוצה. בחוץ עומד לו בדואי נמוך קומה וצנום עם גמל, שעליו יושבת ערביה זקנה. בראותו אותי פונה אלי בדואי ושואל בערבית: אינתי מוסה? (כלומר, אתה מוסה?). לרגע הססתי אולם מיד החלטתי ועניתי בהיוב. אם כן, דבר לי אליך - אומר הדואי. אבל תחילה צריך לסלק מפה את הגמל לבל יראוני. הכנסתי את הגמל עם הערביה לאחד הבניינים הנבילים שעמד סמוך לצריפי, ואתו הזמנתי אלי פנימה, אל הצדיף. היה ברור שהאיש הופנה אלי ע"י אחד מידידי הערבים שבסביבה ואשר אתם עמדתי בקשר מחמיד. כאשר עבר את הסף, ביקש ממני הדואי שניכנס לחדר השני, בכדי שיהיה בטוח שאין מאזינים לשיחתנו. אנכי, פתח הדואי, הנני מטבט החונה בחדר חרש, שבקרבת ג' לג' ליה(בו נמצא היום קבוץ החורשים). בסביבה שלנו, הוא אומר, פועלת כנופיה שמתפקידיה הטמנת מוקשים בדרכי היהודים, ועלינו, על הדואים, מוטל להעביר על גבי גמלינו את המוקשים למקומות המיועדים. ומכיון שאין הדבר לרוחי ונמאס עלי הדבר מכבר, הריני מוכן למסור לכם את המקום בו מכינים את המוקשים. "מפעל" זה נמצא בין ההרים שמאחורי חרבת חרש, בואדי עמוק, בתוך מערה גדולה. הרהרתי בדבר. הדבר נראה לי, אולם מאידך קשור גם בסיכון מסויים, שמא טומנים לנו פת. ומכיון שבסביבה זאת הייתי יחסית חדש, החלטתי להביא בסוד הדברים איש נוסף מאנשי פתח-הקוה הוחיקים. אמרתי לערבי שאינני מתמצא בסביבה ונרצוני לשתף ידיך שלי, יליד המקום. בהתחלה לא אבה הערבי לשמוע על כך, אולם לבסוף טוכנע והסכים. טובת בינינו שהוא יצא לדרכו לרמלה וכשיחזור יסוד אלי שנית.

מיד התקשרתי עם המא"ז לוצקי, אשר יצא מיד בעקבות שיחתנו לפתח-הקנה וחזר מטט עם סרג'נט הנוטריס יוסף סוטיצקי, יליד המושבה, בקי בערבית ובמנהגי ערב, מכיר את הסביבה הקרובה והרחוקה גם יחד, וכמובן קשור גם עם ה"שי" (טרור יריעות של "ההגנה").

בטעות שאחר הצהריים חזר הבדואי שלי מרמלה. הכנסתינו לצריף בטבחדרו השני יושב סוטיצקי ושם אצנו כאפרסלת. הבדואי חזר מחדש על תיאור המקום, על כל פרטיו ועל כל הספור כולו. הוסכט בינינו שכעבור שבוע, כלומר, בשבת הבאה, נצא למקום, למחנה הבדואים. שם יאספו את כל הגברים ויריצו אותם בכיוון לואדי, בדרך ירביצו להם מכות ובין היתר גם לו כמובן. וכך, בהגיעם למקום בו נמצא פתח המערה המוסווה, יפול הבדואי כתוצאה ממעידת רגלו כביכול, וזה יהיה האות. אולם הלה, תנאי אחד התנה, כי בפעולה ישתתפו אך ורק שוטרים אנגלים ויהודים. חלילה לכם לשחף אפילו שוטר ערבי אחד וזה מתוך חסס מעינם הרעה של השוטרים הערבים, אשר רובם עמדו בקשרים עם הכנופיות.

למחרת התקשרנו עם הקצין קפלן, מפקד משטרת פתח-הקנה. עובדה חכנית פעולה. הוכנו כל האנשים והכלים. אולם משום מה החליט הקצין קפלן לקחת אתו גם את הסמל הערבי שלו. התנגדותנו לא הועילה. ובשבת בברוק יצאנו בשיירה כסבראסה קצין אנגלי ובלווית הקצין קפלן ועוזרו הסמל הערבי.

רק עברנו את ג' לג' וליה והתקרבונו למחנה הבדואים ואני שיטתי בטנדר הרגשון הבחנתי מרחוק בבדואי שלנו שבורח ומתרחק לעבר ההרים. מטחבר שהלה עמד על המשמר ובעינו החזה הבחין מרחוק בשוטר ערבי, והחליט להסתלק. דווחתי על כך מיד לקצין האנגלי ולקפלן והסברתי להם למה הסתלק המודיע שלנו. האנגלי שלא ידע על כך, הבין שנכשלנו. הפעם ערך כאילו חיפוש, רק למראית עין, ולאחר סעה קלה חזרנו כלעומת שבאנו, עם החולטה לחזור שנית. כאשר שבתי הביתה חכה לי כבר להפתעתי, ידידי הבדואי. בראותו אותי פנה ואמר: אתה כנראה אינך מכיר מספיק את הבדואים, הם אינם זקוקים למשקפת ו בקסתיך שבל חבואו עם ערבים, ואתם דוקא הבאתם אתכם שוטר ערבי. לא אסטף יותר פעולה. שדלתינו והסברתי לו, והסכמתי אתו שאכן טעינו. ואני מבטיח שבפעם הבאה נבוא לבדינו.

סוף סוף נעתר לי והוסכט שבשבת הבאה יחכה לנו ונפעל לפי הטכטיס שעובד קודם לכן. ובשבת הבאה יצאנו איפוא שנית, והפעם רק עם שוטרים אנגלים ויהודים. הגענו למחנה הבדואים. הוצאנו את כל הגברים והרצנו אותם לכיוון לואדי. בהגיענו לפתח הוואדי הסס הקצין האנגלי שמא טמנו לו פח, לכן מיצל את הכח לשניים. האחד ינוע מעל הוואדי ויטלוט עליו והשני יכנס בעקבות-הבידואים. התחלנו לנוע קדימה, האצנו בהם תוך כדי מתן מכות וגם על המודיע לא פסחו. כך עברנו מרחק רב, אולי כ- 5 קילומטרים.

היינו כבר עייפים קצת מההליכה הבלתי נוחה, כאשר לפתע מעד המודיע ונפל. הקימו אותו תוך מכות וגידופים והמטכנו לנוע. כעבור כבדת דרך נוספת פקד האנגלי לעצור, וצווח על השוטרים להתחיל בהיפוסים בואדי. והנה בהגיענו למקום בו מעד המודיע נתגלה לנו פתח מוסווה בקיר הוואדי, שגודלו פחות ממטר. הארנו בפנסים שבידנו וראינו ניקבה לא גדולה ביותר ובה מחגוללים שקים והפצים ישנים. החלט להיכנס פנימה, ורק בזחילה ניתן הדבר להעשות. אני נכנסתי עם שני אנגלים ונוטר יהודי אחד. בהיותנו בפנים נתגלה לנו אז פיתחה של מערה גדולה כשבמרכזה שולחן עבודה גדול ועליו עשרות חרמילים של כדורי חותה ישנים. על יד השולחן ערימה שקים, סוכר, אשלב וכן חבילת פחילים. מן הצד היו כבר מוכנים 16 חרמילים ממולאים חומרי נפץ ופחילים בתוכן, מוקשים מוכנים. הובאו צעירים מבין הבודואים שהחלו בפקודת הקצין להוציא את הכל מתוך המערה. כעבור שעהיים החלה לנוע שירה בת כ- 20 גמאלים של הבודואים עם כל הכבודה שמצאנו, יחד עם העצורים הבודואים, לעבר פ"ת. כאן חיכו לנו בקוצר רוח קצינים בכיורים ממשטרת יפו, אנגלים ויהודים. חבלן אנגלי פרק את המוקשים בזהירות, והערבים הוכנסו למעצר. כעבור יומיים שוחררו כל הנעצרים בערבות. החלט על כך בעצה אחת עם המודיע, לאחר שהוברר שביניהם לא נמצא אף אחד מאנשי הכנופיה. את המודיע שלנו העברנו לסביבות חדרה, לפי בקשתו, למען לא יכולע לו. אף על פי כן מצא את מותו כעבור זמן קצר. הוא נהרג ע"י אלמונים. כנראה שבכל זאת עורר חשד, שידו בהלשנה. אלמוני נסאר גם במותו, כל שכר לא קבל עבור הודעותיו. אני לעומת זה, מוסיף גרובר, זכיתי לפרס כספי, מטעם משטרת פלשתינה (א"י) ולמכתב תודה ממפקדה, מיסטר ספייזר. והמעשה עצמו, מי יודע כמה נפשות מישראל הוא הציל.

6.

כך היתה ההגנה על הרכוש והחיים. ואיך היו החיים עצמם? ... התשובה-קשים. המצב הכלכלי בארץ החמיר. בשנת 1936 פרצה מלחמת הבש. היתה לה השפעה מוחצת על מצבנו. הבניה כמעט ונפסקה כליל. האבטלה היתה רבה. החלו לסבול ממנה גם חברי הכפר, בין אלה היושבים כבר במקום ובין אלה המתכוונים לעבור אליה. תנופת ההתנחלות נחלשה, אולם לא פסקה. החברים החליטו להאזין בקורק בצפורניהם. אין כסף לחריט, הופכים את האדמה מי בקלסון חפירה ומי בטוריה. עוקרים קוצים ומכינים גינה לצרכי הבית. אין כסף לצינור ומטרה מסתפקים בפח. קשה לקנות אפרוחים - רובשים דוגרת - "קוואקע" בלע"ז, חרנגולת או למתדוין חרנגולת הודו, מוטיבים אותה על גבי ביצים והרי לך אפרוחים כעבור זמן קצר, ותקווה לביצים לעתיד.

אין כסף לפרה, אין דבר, קונים עז וזו תמליט גדיים ותתן חלב בשפע.
הקיץ הראשון חלף ובכפר למעלה מחמישים משפחות.
בחורף - העבודה העיקרית בפ"ת היא הקטיף, קטיף ההזרים. חברי כפר סירקין
זקוקים לעבודה זו. אנו ושומים בלשכת העבודה בפ"ת מקולקטיב ובא כחנו מביא
את סדור העבודה שמחלק בינינו בצורה צודקת. עובדים רק מספר ימים בשבוע.
הקשים להגיע לעבודה בחוץ רבים. נוסעים במטאית, הולכים בגל ומי שיט לו
אופניים, מחזיק אותם אצל אחד החברים שגרים בהתחלת הכפר, מחמת הבוץ. לבוץ
כזה לא ציפינו. ידענו - האדמה שלנו כבדה והחורף יהיה קשה, אולם עד כדי
כךן אתה יוצא לחצר וחוזר ונכנס הביתה, והנה אתה גבוה ב- 5 סנטימטר לפחות
מה קרה? פשוט האדמה נדבקה לנועליך, והפתרון - מגפיים, מגפי גומי לך,
לאסתך ולילדיך. ובפרוטות היקרות רוכשים אותם. אין ברירה. והמגפיים הפכו
לסימן היכר שלנו, כאילו סמל מסודרי. רואים בפ"ת איש או אשה, ומגפיים
לרגליה, אף כי השמש כבר זורחת, אוח הוא כי מכפר סירקין המה.
וכל זאת הודות ל"פולטיקה", הודות להריש העמוק, זוכרים? אנו מוסיפים
עכשיו על המחיר ששלמנו עבורו בזמנו. הודות לו הפכה אדמת כפר סירקין
לביצה טובענית. אתה מוציא רגל, דורך על השניה ולא מצליח להוציאה, אלא
בלעזי המגף. לא אחזי אבד את דרכי באפלת ליל חורף בכפר. טעה וטרה שעה
ארוכה עד שמצא את ביתו הוא. חושך בכל, פנסים אין. והכל, כולל ה"רחוב"
הפך ביצה.

חרף כל זה לא פוסקים מאמצי הפיתוח בכפר.

המבנה הציבורי הראשון הוא ה"ליפט"-מכולה, קוראים לזה היום. מין ארגז
עץ ענק שהוצב במרכז הכפר, ע"י הבאר, ומשמש למפגש ציבורי ולמזכירות הכפר.
בצריף הסמוך, בו גרה קודם משפחת השומר גרובר, נפתחה הצרכניה. היא אמנם
אינה מצטיינת במבחר גדול של מצרכים, אבל משמשת הנאמנות את צרכניה. בצריף
אחר, נפתח ביוזמתו של הח' ישראל שרייאר, בית הכנסת, ובו ספרי תורה שהוא
הצילם והביאם מגרמניה.

גם לבית ספר כבר זכינו. אמנם אין לו עדיין אפילו צריף לעצמו, הוא שוכן
כבוד בבית פרטי. תלמידיו לא מרובים ומרביץ בהם תורה המורה אברהם
ווכסלר. הילדים הגדולים יותר ממשיכים לבקר בבית הספר בפ"ת, בבית החנוך
לילדי עובדים. גן הילדים - אף הוא בבית פרטי.

קופת חולים מלווה אותנו בזוכנו. נפתחה מרפאה ובה רופא, חבר הכפר זר'
מרקס ז"ל. הוא שותף לכל תלאותינו. בוסס בבוץ במגפיו הכבדים וממהר להגיש
טעור לחוליו.

בנובמבר אותה שנה, 1936, סיים את תפקידו כמפקד יעקב לוצקי, ומתמנה תחתיו יוסף מילר, והוא גם קורפורל הנוטרים.

תחנת הנוטרים נדדה ממקום למקום, תחילה היתה בבית הח' ויטניגרד, לאחר מכן בבית קלגסברון (כיום בית קלדרון) ואחר כך למקומה הקבוע בברכה, לקומה השניה של מגדל המים. תחנת מטסרה היטובים העברים או בפי האנגלים, תחנת הג'ואיש סטלמנט פוליס. כאן נשמר הנשק הליגלי, מכאן יצאו החברים לטמירה. החרף הראשון היה שקט יחסית. ניצלנו אותו גם לאימונים. הגדלנו את מחסן הנשק שלנו, רכשנו את המקלע, את ה"רקט" הפולני, פאר כלי הזין שלנו. כל חבר חייב היה לדעת להשתמש בו, על כן גם להתאמן.

עם חום השנה הראשונה נוכחנו שאמנם גדלנו, השתרשנו, התרחבנו. כל אחד שראה את הכפר ממרומי הגבעות של מגדל צדק, ארט זרע או קולי, ראה לפניו יטוב גדול שיש להתייחס אליו בכבוד.

גם השלטון הבריטי ידע להעריך את יטובנו ואת עמידתנו. כאשר החליטה הממשלה לאור החבלות ברכבת שבוצעו בידי הכנופיות, בסנת 1938, להקים את משמר הרכבת, נפל הפור על כפר סירקין הצעירה. כאן אורגן הגדוד ומכאן יצא לאימוניו (עד להעברתו לראש העין, מאוחר יותר). באחד הלילות יצאה כחה של קורס הסמלים של "משמר הרכבת" שהתקיים אצלנו, לאימוני לילה. בהיותם בואדן, צפונית לכפר, הם נתקלו בערבים חמושים. פתחו ביריות עליהם, שכחוצאה מכך נהרג אחד מהם. היתר ברחו. לא עברו מספר ימים ובאותו מקום עצמו נפל חלל הישיש מר הניגר. היה זה זקן מיוצאי גרמניה, טמיר וגאה, שהיה נוהג לרכב באופניו מכפר סירקין לפ"ת וחזרה. לאזהרותינו המרובות היה עונה: למי יש ענין לפגוע בזקן כמוני? והנה מצא כאן את מותו. ערבי התנפל עליו ודקרו בסכין למוות.

קובן ראשון ליטובנו הצעיר.

הערבים התנכלו הרבה לרכבת. הממשלה הקימה ע"י כל גטר, תחנה וכל אוביקט חשוב אחר של המסילה, נקודות מסמר מבוצרות, שנקראו "פילבוקסים" ומאוישים ע"י נוטרים מ"משמר הרכבת" האמור - אשר ביניהם היו לא מעטים מחברי הכפר שמצאו בו את פרנסתם בימי משבר אלה.

וכך אנו קוראים בספר "לאש ולמגן" x המוקדש לחולדות הנוטרות העברית: בכפר סירקין נערך קורס לאנשי ה"הגנה" בלבד. לאחר זמן צורפו אליהם מתנדבים מחוץ"לשורה", והללו התאקלמו ללא קושי בגרעין המוצק והמגובט של אנשי "השורה". גם המדריכים כולם היו אנשי ה"הגנה".

בבוא המחנדים אל הכפר מצאו שם רק חמנה קטנה של "משטרת הישובים העבריים" בה שרתו ארבעה נוטרים. מכיון שלא הוקצה עדיין מבנה נאות לקורס, הוקם מאהל והאימונים נערכו שם ברוח ההגנה. לימים כאשר נוטרי הרכבת הופעלו הלכה למעשה, שימש כפר סירקין במשך כמחצית השנה הבסיס העיקרי של חטיבה זו, והאווירה בבסיס זה היתה נפלאה. כחמישים נוטרים שוכנו בבתי הכפר וחשו עצמם כחלק אורגני מן הישוב שבחזרו הם יושבים ועל שלומם התנדבו הם להגן. עד להקמת התחנות השונות לאורך המסילה, היו נוטרי הרכבת יוצאים מכפר סירקין ומוטעים בקרוניות "טרולי" לאורך מסילת הברזל עד עמדותיהם השונות ונקודות מפתח שמהן יוצאים היו לפטרולים לאורך המסילה. (סוף ציטוט). אותה עת הגיעה לכפר פלוגת חיילים בריטיים מגדוד ה"באפס". הם הקימו את המחנה שלהם במגרשו של הח' יעקב גינזבורג (גזית) כאשר ביתו (כיום בגת זהבה לוי מול רסקס) משמש אותם כמרכז ומטה. תפקידם היה גם הוא שמירת הרכבת ומכאן היו יוצאים לפטרולים לאורך המסילה. חברי הכפר וילדי הסכנים קטרו אתם קטרי ידידות והפיקו מהם תועלת רבה.

התנועה לכפר דרך ראש העין - אנטיפטרנס לא פסקה על אף הסכנות הכרוכות בה. החורף והואדיות מלאי המים הכתיבו לתושבי הכפר את החגיגה. נכף נמצאה גם אלטרנטיבה שלישית. הליכה על פסי הרכבת בואכה כפר סירקין. בכל זאת יותר יבש, אף כי קצת יותר רחוק. ברם גם את דרכי פגיה לא זנחו. כשהיו מגיעים לואדי, חייבים היו לחצות את המים, חולצים את המגפיים וחולים אותם על הכתפיים נוטף על שקי הלחם, ארגזי המצרכים והבחורות המעודנות. ובכך היו גם מטיעים בידי ריזויט ועגלתו, זה הספק הנאמן של הצרכניה. התביעות החוזרות ונישנות בדבר כביש מצאו להן אוזן קשבת אצל המוסדות. וחברת "ביצור" לקחה על עצמה את ביצועו. התגלו חילוקי דעות בדבר חוי הכביש. אלה טוענים לצד ראש העין ואלה - לצד עין גנים. ומכיון שהוקמה באותה תקופה שכונתנו במערב, שכונה בילינסון, הוכרע החוי ונקבע דרך עין גנים. במשך הקיץ של 1937 נסלל איפוא, הכביש ברובו הגדול, יחד עם הקמת הגשר על הוואדי. אולם מחוסר כספים - אף כי אנו את חלקנו נתנו - נשארה פברת דרך בלתי סלולה, ע"י הגשר. אף על פי כן היתה זו הקלה משמעותית לתנועה, ונפתח קו אוטובוסים של "אחוד רגב" (כיום חברת "דן") לכפר וממנו.

והנה בוקר אחד נודעזע כל הכפר. הדי התפוצצות ותמרות עטן עלו מהכביש החדש היורד לפ"ת. החרדה היתה רבה. רק לפני רגעים ספורים עזב האוטובוס את הכפר כשהוא מלא נוסעים. החברר שלפני האוטובוס נסעה משאית, שנהגה היה חברנו זאב פוקרויסקי, ועל ידו ישבה טרמפיסטית, חברה מסכונת בילינסון. והנה בעברו את הגשר עלה על מוקש שהושמן בחול, באותו קטע ששרם נסלל. מעוצמת ההתפוצצות החרסקה המכונית ועלתה באש, כשהנהג והנוסעת שלו נזרקו בכח

הווצה כלפידים היים. האשה נפטרה בבית החולים עוד באותו היום והח' פוקרויסקי פרפר בין החיים והמוות במשך חודשים רבים עד שהחלים. עקבות מניחי המוקט הובילו לכפר פג'ה ולמחנה הברואים הסמוך. על החגובה למאורע זה אנו קוראים בספר "כובשים ובונים" שיצא לאור בפתח-תקוה X : "כתגובה על כך - מספרים יוסף מילר ואברהם פולצ'ק - יצאנו עם יהודת נוטרים בכיוון פג'ה. בדרך הצטרפה אלינו יהודת שניה מפ"ת בראשותו של סמל יעקב מזכרת. היהודת הדרו לכפר ופתחו באש. לתמהוננו הרב הבחנו פתאם כי בינינו נמצא קצין אנגלי ממשמר הרכבת שבכפר סירקין. ועוד יותר הפליא אותנו כאשר אותו קצין פקד לפתוח באש ואף ירה בעצמו על אנשי הכפר. קמה בהלה גדולה בכפר. ערבים ברחו בהשאיות פצועים רבים ורכוש רב עלה באש. הכתות נסוגו. החבור שאותו קצין שטיחף פעולה אתנו, מסר מיד אחרי המקרה לממונים עליו, כי נוטרים יהודים התקיפו את הכפר פג'ה; ירו ופגעו באנשי הכפר וכי הוא נכון לזהות את המתקיפים, וביחוד הוא זוכר היטב את סרג'נט הנוטרים מזכרת. לאחר מכן הוזמנו כמה אנשים עם מזכרת בראשם לבולטת ביפו, ותקצין הנ"ל זיהה ללא קושי כמה פעמים את י. מזכרת. כמה מהם נאסרו במקום ושוחררו לאחר 24 שעות ואילו מזכרת נשאר בבית הסוהר זמן ממושך והיה צפוי למשפט צבאי עם עונש מוות. אך הודות ליחסים הטובים שקיים אברהם שפירא עם כמה קצינים בכירים, הסכימו לשחררו ללא משפט. יש לציין שמהוץ לכפר פג'ה עלה באש גם מאהל הברואים הסמוך. התגמול היה מלא. (סוף ציטוט).

אברהם פולצ'ק ז"ל, שהיה חבר הכפר מראשוני בוניו, ואף כי לא נמנה על בעלי התפקידים המוגדרים בו, היה מעורה בכל, בהדרכה, בעצה ובחושיה. חמיד היה מן הראשונים שנזעקו. היה מבכירי המפקדים בהגנה בפתח-תקוה.

8.

כפר סירקין שימשה, כפי שנאמר כבר, כעמדה קדומנית בחגורה אשר הקיפה את פ"ת, נוסף על ישובי העובדים האחרים שסביב לה: גת רימון, היובל והדרגה (לימים כפר מעט). כפרים ערבים הקיפיה מכל עבריה. וגורל פתח-תקוה - האם היה קשור במידה רבה בגורל. בחה - כפר סירקין. זו היתה הדיעה הרווחת בציבור הרחב אשר במושבה. לא היות חייב להיות מומחה גדול על מנת להבין זאת. ברם כאשר צפ"ה ועלתה מחדש הצעה על הקצבת מכסת נשק הדרושה להגנת כפר סירקין, התעורר זכוח מחודש.

ועדת הבטחון (לימים מפגוש/מפקדת הגוש) של פ"ת היה מורכב מאישים שונים אשר ייצגו חוגים וגוונים שונים במושבה - העיר. החלק הפועלי טען וחזר

שהישובים משמשים לפ"ת כחגורת מגן, לכך מחובתה לרכוש נשק ולספקו להם. אף כל גם הישובים עצמם ידאגו לרכש, למרות שאין בידם המשאבים הדרושים לכך. החלק האזרחי טען לעומתם, כי כל הנשק שירכש הייב להימסר למחסן הכללי של ההגנה בפ"ת, וזה יספק להם אוחז בשעת הצורך. נציג הפועלים התנגדו. מרבית חברי ה"הגנה" והמפקדים הם תושבי ישובי ספר אלה, האין הם נאמנים במידה מספקת, האט לא ידעו לשמור על הנשק שימסר לידם בעוד מועד ולא דוקא במקרים דחופים, כשזה עלול להיות מאוחר מדי.

כפר סירקין עם שכנתה הצעירה שכונת בילינסון, היוו איזור אחד בחבל המזרחי אשר לגוש פתח-תקוה. בראשו מפקדת הגוש ועליו אברהם שפירא ז"ל. יש לציין שהיה זה אברהם שפירא שהכריע תמיד לזכות ישובי הספר. ובפרט כאשר הדבר נגע לכפר סירקין. לא פעם היה מופיע באישון לילה זקן מופלא זה, שלא ידע פחד מהו, כשאקדה צמוד לירכו, ושואל לשלומנו, ביקוריו היו נוסכים אמונה בכחנו. אחת הנקודות שלא היתה שייכת לאותה חגורת מגן היו מחצבת מגדל צדק. העבודה והשמירה בהן היו ערביות. אף על פי כן ב-1937 הורינו והשמירו הכנופיות הערביות את המחצבות הללו. כעבור מספר חודשים טיקמו את המחצבות הללו, תוך פדי הצבת נוטרים יהודים במקום. על היחידה הזו פקד לא אחר מאשר יצחק לנדוברג, הידוע לאחר מכן, כיצחק שדה והמפורסם כ-"זקן". המקום שימש עבור קורסים של ה"הגנה", לאימונים ולמטווח. כאן הוא פיתח את תורתו על יציאה מהעמדות, על סיורי לילה וכו'. נוסף לכך הדריך את אנשי פ"ת בשימוש בחומרי נפץ ובמיקוש דרכים. וכך הפך המקום הזה מנקודת תורפה על הגבול של פ"ת לחוליה נוספת בחגורת ההגנה של המוטבה.

מלחמת הממשלה המנדטורית בישוב העברי הגבירה את עירנותו, והרחיבה את פעולת "השורה" על כל שלוותיה. החברים שלנו נשלחו לקורסים שונים ולהשתלמויות שונות. היו גם שצורפו ל"פושטים" (פלוגות שדה של ההגנה) הידועים והיו שהשתתפו בהקמת ישובי "חומה ומגדל".

אין יטמנו את התורה הלכה למעשה נלמד מהספור הבא:
בערב קיצי אחד קבלנו הוראה להתייצב בברכה, כלומר, במרכז העצבים הבטחוני של הכפר. היינו שמונה-חטעה אנשים. כל אחד קיבל רובה עם עשרים וחמישה כדורים, אחד קבל תרמיל עם "פולניות" - כלומר-רמונים מדגם פולני - ומפקד הפעולה, חברנו מרזכי גפן - את החת המקלע הפיני. בשורה ערפית יצאנו בכיוון מזרחה, אל הואדי. תפקידנו - מארב לאנשי הכנופיות, שלפי הידיעות אמורים הלילה לעבור בדרך זו צפונה. אנו יוצאים את הכפר. סקט. אפלה מסביב. השמים זרועים כוכבים, שכאילו קורצים ומצמצמים אלינו בשוככות גלויה. המפקד נעצר כשהוא כורע ברך. אנחנו אחריו. נוהגים לפי כל הכללים שלמדנו. אולם בסיון אין לנו. תמיד ישבנו בעמדות המצויות בכפר ולאורך גדרותיו.

ומכאן היינו מטיבים מלחמה שערה לערבים שהיו מתקיפים אותנו, גם הם מרחוק. אבל בסדה, בחוץ? את זה למדנו בתרגילי אט, תרגילי לילה וכו'. והנה הגיע הרגע, ואנו מחוץ לגדר, אנו נקבל את פניהם בסדה, נשים להם מארב. מגיעים לספת הוואדי. המפקד קובע לכל אחד את מקומו ואת גזרתו. המפקד, כשלימינו הרמן עם ה"פולניות" במרכז, ואנו הסוראים באגפיו. כל אחד טוכב כשליציו רובהו הדרוך, עם כדור בקנה. העינים קדימה, בתצפית. כל אחד מסתדל לחזור עם עיניו דרך החשיכה האופפת אותו. שקט מסביב. רק הצרצרים מפירים את הדממה. לא חכינו זמן רב. אולי עשה ואולי שעתיים. קשה לאמוד את הזמן במארב, כל רגע - נצח. לפתע, כאילו על גבי מסך נראו שלס דמויות. הם הופיעו, שלא כמצופה, דוקא מן הצד, והפתיעו אותנו. הם נראו בבירור למרות החשיכה. התבלטו על רקע הטמאים הזרועים כוכבים, כסאנו מביטים עליהם מלמטה. מן הקרקע. כנפילים היו, הולכים ומתקרבים. אין כל ספק, ערבים המה. ומה עושים במקום זה ובשעה זו ערבים, גם זה ברור. כל אחד פותח את הניצרה, שם את האצבע על הזק רובהו ומצפה לפקודת האט. הכל כנלמד. אולם לפתע, במקום הפקודה המקוה, בעקבותיה תחוסל באט רובינו הכנופיה, נשמעה צעקה:

מי טס? בתשובה - מתח אט עלינו. הדמויות נעלמו, כאשר רק כדורי רוביהם מזמזמים מעל ראשינו. לא עזר מתח האט ששלחנו בעקבותיהם, לא עזרו ה"פולניות" שנזרקו בעקבותיהם, הם נעלמו כאילו האדמה בלעה אותם. אבוד. לא הלך לנו הפעם. זו פעולתנו הראשונה בחוץ, למדנו ממהו, צריך לחזור. אולם אין לחזור כאשר מן הבית טולחים אט בעקבותינו. כל העמדות בכפר פתחו באט עלינו, כך טפטוט אל אפשר להרים את הראט, לא כל שכן ללכת. התהפכה החזית, במקום אט ממזרח, אנו מקבלים אווה ממערב. מה קרה שם? האט יצאו מדעתם? טופים יטבנו בואדי, ומקטיבים ל"קרב" שמנהלת כפר סירקין. לאט, לאט, שככה האט ואנו התחלנו לחזור בשקט, ולהסתנן לתוך הכפר. רק כאן נודע לנו פשר ה"קרב". המפקדה שכחה להודיע לחברים על צאתנו למארב בואדי. כך שברגע שנשמעו יריות, תפס כל חבר את רובהו, הסמור עמו בבית, רץ לעמדתו ופתח באט, להניס את התוקפים, "כביכול".

כך למדנו מלחמה.

9.

הכפר גדל והתפתח. חרף המצב הכלכלי עשו החברים מאמצים וממט בצפוניים נאחזו בקרקע. חסכו מפיהם על מנת לעשות משהו למטקס: ניטעו עצים, נשתלו ירקות, הוקמו לולים. ונעשו התהלות להקמת רפתות. וכל זה ללא כל עזרה מבחוץ. היא הובטחה פעמים רבות אולם לא הגיעה.

הפניות למוסדות נשארו כקול קורא במדבר. היינו בבחינת נסיון. נסיון של מסך עזר על 5 דונט. אף כי ההגיון אומר שנסיון צריך לטפח, אם רוצים שיצליח. בעצם המרכז החקלאי הוא שהמליץ על נסיון זה. אולם לא היה גוף שייצג אותנו, שיהיה לנו לפה. כל הגופים ההתייכוניים, הקבוצה, הקיבוץ, המושב מיוצגים בו, נלחמים עבורו. אנו "יהומים" היינו, לא היה לנו אבא. זה מדובר על הכפר בכלל. מכיון שהבריו מ "מימוניה", ספר חלקם. המוסדות לעולי גרמניה דאגו להם, כאמור לעיל.

בשנת 1938 קבלו חברים אלה הלואה לטע יסוד אגודה חקלאית. היא הופעלה לרווחתם של חברים, ולמורת רוחם של האחרים. ההפליה היתה ברורה. דבר שלא חרם למצב החברותי בכפר, שמנה כבר 130 בתי אב. ואז הופיעה הצעה נוספת מצד המוסדות להוסיף קרקע לחברי "מימוניה", אולם מפאת סערת הרוחות שפרצה היא ירדה מסדר היום. וקרקע זו מניין? מסתבר שהכוונה היתה לשטחים שונים שהיו בבעלות יהודית, דרומית לכפר סירקין. יהודים נטעו שם פרדסים, טעברו בהם, כמובן, ערבים. והנה עם פרוץ המאורעות, המרד הערבי, נעקרו העצים הרכים בידי הערבים והפרדסים חרבו.

ובהקשר זה הביא המרכז החקלאי בפני חברי הכפר "פתרון" חדל. (אשר בו בעקפין היתה גם "הודאה" שהנסיון אתנו לא הצליח. היינו "טפנים" וכו'). הפתרון מדבר על כך שיש לצמצם את מספר החלקות בכפר, ולהשאירם על 150. לכל אלה יוסיפו קרקע. הרזרבה לחלוקה תבוא מאותן החלקות שיחפזו, בתוספת 200 דונט שיש למחלקת הסיכון של מ.פ. פ"ת בסביבה ובתוספת קרקע שתירכש בסביבה הקרובה. ההצעה נידונה באסיפת חברים בהשתתפות ב"כ המרכז החקלאי הח' הרצפלד ונדחתה. וזה מתוך כמה טעמים: אי אפשר לזרוק חברים החוצה. אם תוספת קרקע - היא חייבת להינתן לכולם, והשנית, איזה צורה יקבל הישוב. הכפר מתוכנן כפי שתוכנן והבתי ניבנו בכל חלקי הכפר, כאשר החלקות הבלתי תפוסות והריקות מפוזרות בין כל המיושבות. זה ירד מסדר יומנו.

לחברים שטרם עלו על הקרקע ולא הקימו בתים מחוסר אמצעים, נדחנה עתה אפשרות לבנות באמצעות הלואה מחברת "ניר" ומ"קרן סמואל". היו אלה בתים יוחה קטנים מאלה שניבנו קודם לכן. אגב, אחת הטענות של החברים בקשר להקמת הבתים בכלל, נשמעה לא אחת באסיפות החברים. למה אמרו לנו להקים בתים תחילה, ולא כפי שזה נעשה בישובים חקלאיים אחרים. ניתן היה להקים צריפים למגורים ואת המטאבים המועטים להפנות להקמת המשק. מה הצדק באשמה שמטית בנו הח' הרצפלד, על בזבוז כספים לרובל הקמת בתי לוקטוס?

אף על פי כן, אנו מתקדמים נסלל כביש פנימי עד למרכז הישוב, אמנם זמנית מכורכר, בום הוא מאפשר לאוטובוסים להכנס לחוף הכפר גם בימות הגשמים. התחבורה המסודרת מקלה על החברים היוצאים לעבודות חוץ.

מצב התעסוקה השתפר. כ- 50 חברים התגייסו כנוטרים ל"משמר הרכבת". הם מטרתם בסביבה הקרובה ואת זמנם הפנוי הם מבליט בביתם, דבר שנותן להם את האפשרות להתמסר לעבודה במסגרת הזעירה, פורט לחולעת שצומחת לנו ע"י הכשרתם הבטחונית.

יש משקים, יש גם תוצרת. חברים נוחקים לתוך ילקוטי הגב מתוצרתם ומובילים למכירה לפ"ת. מופיעים סוחרים למיניהם, קונים ביצים ועופות. מצב שוק כזה מזדבן אותנו להתארגן בהקדם.

וכך נוסדה בכפר בשנת 1939 ה"יצרניה", שהפכה במשך הזמן לאגודה החקלאית "גדיט". היא נוסדה כמעט ללא עזרה מן החוץ. קופת מלוג היתה נחלצת מדי פעם לעזרתנו, ע"י הלואה לחבויים באמצעות ה"יצרניה", אם זה להקמת לול בסך -10 לא"י ואם זה לזריעת הפרחי אדמה בסך -1 לא"י (אחת).

האגודה החקלאית בבית פוטי (בית שטרס הושלמה בנייתו), עסקה באספקה ללול ולרפת ובריכוז השיווק של התוצרת החקלאית, ושימשה מנוף רציני בפיתוח המקום. עם הזמן נרכש גם אינקובטור להזגרה, שהיה לעזר רב לחברים ומקור הכנסה לאגודה.

באותה שנה הצטרפנו לתנועת המושבים. קבלנו את עול חוקתם (גם היום אנחנו קטורים בטבורנו לאותה חוקה |). היינו שווי זכויות בוועידת התנועה שהתקיימה בנהלל. ייצגו אותנו הח"ח משה בורשטיין ומשה גוטמן. אולם קשרנו אתם לא החזיקו מעמד זמן רב. לא יכולנו לעמוד בכל הקריטריונים של המושבים (דאזו), וביחוד בשיווק המרוכז של התוצרת החקלאית. "חנובה", אליה שווקנו את תוצרת הלול, ובחלקו גם חלב, הבעה מאתנו את שווק כל התוצרת, כולל זו של הסדה וגן הירק, באמרה או הכל או לא כלום. למצב חרם גם מקומנו הגיאוגרפי, קרבתנו למושבה. לא היתה לנו שליטה על החברים ששווקו את תוצרתם בעצמם לפ"ת. חנאים אלה לא עזרו בגבוש המצב החברותי בכפר. נהפוך הוא. הם גרמו ליחסים מתוחים, כאילו שני מחנות. היו שהתיאשו ועזבו. לא יכלו להגיע אפילו לקורטוב של מטק, התיאשו. מקום מגורים גרידא, לא לזה שאנו. אין בכחם להסתכל על הקוצים והדרורים הפורחים בחלקה שלהם. קמו ועזבו.

היה פגע נוסף. פרצה מלחמת שפות. השפה הגרמנית היתה נפוצה ושלטה בכפר בין החברים יוצאי גרמניה. רבים מביניהם כבר לא צעירים, כך שהעברית לא נקלטה בטיהט. לא נעים להודות, גם הרצון לכך לא היה גדול. הדבר נסבל, והחברים התיחסו לדבור הגרמני בסבלנות, אבל ברגע שפורסם על הקראת עתון חי בגרמנית קמה סערה. את זה החברים לא רצו לעכל, באו והפריעו. היו בירורים והתנצחויות. באחת האספות שהוקדשה לנושא זה השתתף גם הח' פישל ורבר מזכיר מועצה פועלי פ"ת. בנאומו אמר: לא היה מקום להפרעה. מוטב שיעשה איזה חטא ושנשאר חברים, ולא שנהיה צדיקים ושנשנא זה את זה. כל אחד יכול לסבות.

מוטב לעשות שגיאה עם הציבור, מאשר לעשות צדק נגד הציבור. הגובה ציבורית צריכה להיות תרבותית. ההפרעה היא תוצאה מן ההתבדלות וההתבדלות היא תוצאה מחוסר ידיעת השפה. שמעתי כאן על אמונה ציונית ורצון להתערות בארץ. (מתוך החוברת "עשור לכפר סירקין")

10.

עם פרוץ מלחמת העולם בשלהי קיץ 1939 וולה חמורה ביחסי הישוב וממשלת המנדט כאילו הוסכם על שביתה נשק כללית. מוסדות הישוב עזרו בגיוס צעירים יהודים לצבא הבריטי. ורב היה חלקם של חברי ה"שורה" במתנדבים, וביניהם גם מבין חברי כפר סירקין.

בקיץ 1940 היו חילופי משמרות בהגנת כפר סירקין, במקום הח' יוסף מילר מתמנה כמפקד האזור (מא"ז) הח' אלעזר אבינועם, כותב שורות אלה. כגוף מיעץ בכל ענייני הבטחון שימשה ועדת הבטחון, שהיתה נבחרת ע"י ועד הכפר, כאשר כל חברי הכפר היו חברי ה"הגנה" מעצם טיבו של ישובנו, כי טוב ספר. חכנית ההגנה של הכפר היתה מבוססת על כך אדם זה בלבד, מתוך הנחה שאנו עלולים להיות גם מנותקים מהעורף שלנו, הרי היא פתח-תקוה. אזור כפר סירקין היה מחולק לארבעה קטעים, שפמנו הותה שכונת בילינסון קטע אחד. בראש כל קטע עמד מפקד קטע. לכל קטע מספר עמדות, עם אנשים קבועים מראש לכל עמדה, כשאתו מתוכם משמש כמפקד העמדה. לכל עמדה היה הנשק המיועד לה. בחלקו מן המחסן שבסליק הכללי, וחלקו מהנשק הרטמי של חזנות הנוטרים, או הבלתי רשמי שהיה מאוחסן בבתי החברים שהתגוררו בקצווי הכפר. נוסף לזה היתה קיימת חזרה שעמדה לרשותו של מפקד האזור. ברזרבה זו היתה כלולה כחת ה"פלה" (פטרול לוחם) כח נייד, מאומן היטב, מצויד בנשק אוטומטי ("הרקס" המפורסם) שצריך היה לשמש לסתימת פרצות שהיו עלולות להבקע בזמן התקפה רצינית על הכפר. חכנית הגנה זאת חייבת אימונים מתמידים של החברים. הדבר אפשר לנו במסגרת משטרת הישובים העבריים, שעמדה אמנם תחת פיקוח קצין בריטי אבל למעשה עשה בה ארגון ההגנה כבתוך שלו. כל הסגלים של מ.י.ע. היו מפקדים ומדריכים של ה"שורה", וכמעט כל חברי הכפר היו שוטרים מושבעים, מיוחדים של מ.י.ע. גם החברות לא פיגרו. הן התאמנו בנשק, יצאו למטווחים, וזה נוסף על תפקידן בסרות הרפואי של האזור. למוטחים היו יוצאים כולם ומטרתם - להעלות את רמת הקליעה של החברים. גולת הכותרת היוו החמרונים האזוריים שהיינו מבצעים ואשר צריכים היו להוכיח את יעילות חכנית ההגנה של האזור. מבחינה ארגונית היינו שייכים לנפת ה"עין", שבראשה עמד מפקד הנפה (המפ"ן), וכסגנו המדריך הנפתי.

בתפקיד זה שימש זמן רב חברנו אברהם פולצ'ק, שהיה גם סמל, סרג'נט במ.י.ע. קורסים רבים נערכו בהטראתו ברחבי הנפה, ובין היתר גם מכפר סירקין, ששימשה אכסניה גם עבור חברי ארגון ממקומות שונים. אף חברינו, חושבי הכפר, נשלחו לקורסים המיועדים להעלות את רמתם של מפקדי העמדות והקטעים. מפקדי האיזור עברו קורס ארצי למפקדי איזורים שהתקיים בג'וערה, י"י עין השופט, זו "האקדמיה הצבאית" של ארגון ההגנה.

הנשק שברשותנו צריך היה לשמש אותנו להגנה בהתאם לתכנית. אמנם ימי מלחמה אלה היו טקטים יחסית אצלנו, אולם היתה מודעות לכך שזה מצב זמני. עם תום המלחמה, על אף נצחון בנות הברית על האויב הנאצי, עלינו להיות כאן חזקים, דרוכים ומאומנים לקראת הבלתי ידוע. הנשק היה ברובו ב"סליקים" - מקומות מחבוא. הנשק חייב טיפול מתמיד ולזה היה מסור בלב ובנפש המחסנאי שלנו היים דבורסקי ז"ל. פעמיים בשנה היינו מוציאים את הנשק לשם ניקוי ושימון מחדש. עבודה זו נעשתה בעזרת צעירים וצעירות מהכפר שהתייחסו לזה כלעבודת קודש. תיאור נאמן על הסליק וההורו של הימים ההם ניתן ברשימה מפרי עטי שהוקראה באחד מ"ערוני הי" בשנים הראשונות להקמת המדינה (הופיעה גם בדפוס בשנתון של עיריית פתח-תקוה "קטיף" לשנת 1978).

נשק... נשק מגן.

מה רב הקסם אשר היה לשחי מילים אלה. באיזו קדושה טיפלו בנשק המגן ובאיזו אהבה דאגו לו.

הנשק אשר בידינו לא היה רב ביותר, ביחוד אם לא נביא בחשבון את זה הרשמי אשר טכן כבוד בתחנת הנוטרים שבמגדל המים למעלה. הכוונה לעשרים הרובים הקנדיים, האנגליים והאיטלקיים. גם את הנשק הזה כיבדנו, ניקינו אותו, שימנו אותו, אולם כל זה היה כאילו רק כדי לצאת ידי תובה. סוף סוף היה זה נשק זר, אנגלי, טפלנו בו למען הקצין הבריטי הממונה עלינו.

טובה היה היחס לנשק שלנו, נשק ההגנה. הרובים הפולנים החדשים והמצוחצחים, האנגלים הישנים המבוריקים ואף אלה הטורקים המיושנים, אולי מימי עבדול חמיד, ירוט חודו. את נשק המגן - את הרובים שלנו שמרנו כבבת עינינו. הם לא היו מסודרים בשורה על גבי הכן, כאשר שרשרת מבריקה מושחלת לתוך שמורות ההדק שלהם וסגורים על מנעול. הם היו בצנעה, הם היו בסליק. מדי פעם היינו מעלים אותם על פני השטח, לנקותם ולצחצחם, למרקם, לטמנם ולהטמינם מחדש. וכך חוזר חלילה. כמובן שמרנום היטב, למען לא תינתן להם חלילה, עינא בישא.

"הכלים", כך קראנו להם, היו נארזים בתוך מיכלים, שכנויים היה משום מה "טשערפאכעס" (צב ביידיש). ה"טשערפאכעס" היתה צינור ברזל בקוטר של "16 או "18 ובאורך של מטר וששים ס"מ בערך.

לצידו האחד הייתה מולחמת קרקעית של מתכת ומצידו השני מכסה שהיה מחובר באופן הרמטי, ע"י מנגנון מיוחד לכך. כל הצינור הזה היה משוח בזפת, עטוף בשקי יוטה ושוב מרוח בזפת לשמור עליו מפני הרסיבות והחלודה. וכל זה למת? משום שה"טטערעפאכע" שזכנת עמוק באדמה. בתוכה היינו מטמינים את הרובים שלנו, את החת מקלע הפינלי, את המקלע הפולני "רקט" וכיוצא בזה. את דגי הרקע לעומת זה היינו מאחסנים בתוך כדים. כדים פשוטים, המטמשים להובלת חלב. בהם טמנו את האקדחים, את ה"פר"-פרבלום, את ה"מטור" - מאוזר בלע"ז, את המסמרים, כלומר הכדורים ואת "הביצים" - רימוני היד, כל אלה בתוך כדי החלב למיניהם. ואל יחזיקו לי את זה לרעה חברינו הרפתנים, אם יזכור מישהו מהם שנעלם כדי מהמחלבה באחד הלילות של הזמן ההוא. יהיה סמוך ובטוח שתמקיד יותר נעלה הוטל עליו אז. אני יעזתיו לכך.

וזו הייתה פרשת הסליק. לאחר שהטטערעפאכעס והכדים היו ארוזים ומוכנים לרדת למעמקי האדמה, הייתי תר אחרי חלקת אדמה בגודל מגורשי החברים, חלקת חרוטה אולם ללא השקאה. חלקה - שבחורף לא יעמדו בה מים וכיוצא בזה. וכל זה ללא ידיעת החבר, בעל החלקה. הייתי קובע לי נקודה שלא תהיה קרובה מדי לבתי אולם גם לא רחוקה מעצמים שצריכים להיות סימן היכר ועזר למציאת המקום. ואחרי חצות, בשחברי הכפר שקועים בשינה מחוקה היינו יוצאים לעבודה. להכין את הקבר, כלומר הבור עבור הסליק.

ואדמת הכפר טובה היא ומבורכת. אבל לחפור בה, וביחוד בקיץ, יטמנו אלהים. לא כל אחד מומחה לכך. זו עבודת הקודש של השניים. דופק אני על התריס וכבר הם על הרגליים; מתלבשים בשקט, לוקחים את ה"פידעלע" ולעבודה. לא עוברת שעה והבורות מוכנים. פונים אנו לעבר המחסן להביא את המיכלים. והטטערעפאכעס כבדות הן, כאילו מלאנו אותן עופרת. לפעמים המרחק ניכר למדי. יש ללכת בשקט. לא לעורר חשומת לב, לא להעיר את מישהו. עגלה וסוס בל חזביר, הכל על השכס. השניים טוחבים, חלילה להם לרטון. וגם אנו עוזרים כמובן, לא עומדים מן הצד. המחטנאי חייב דבורסקי האגום, אינו חושט גם הוא לחמוך בכחפו הרזה. מורידים למעמקים, מטמים באדמה, מלמעלה מפזרים את הסכבה העליונה היבשה, שטמנוה בגפוד, לבל יתגלה המקום, עד אור הבוקר. אולם לגמרן אחרת נראו פני הדברים כשצריך היה להוציא את הסליק. אם אחרי חורף גשום, כשהיה חשט לחזירת מים למיכלים, ואם לקראת ביקורת כללית, ואם בזמן מצב הכן כשהיתה מתקבלת הפקודה המתאימה ממפקדת הנפה. כך זוכרני פעם, בלילה חשוך ואפל, יצאנו להוציא את הסליק. הגענו למגורש המסויים. קודם כל צריך היה לאתר את המקום, כפי שאני זוכרתיו,

והוץ ממני אף אחד לא ידע, לא צריך היה לדעת ולא חייב היה לזכור במדויק. על כל פנים, מרכז הסליק חייב להיות בהצלבות הקו הדמיוני שנמשך חמישים צעד בהמשך הקיר הדרומי של בית הח' א. ושבעים צעד מהפינה הדרומית-מזרחית של הרפת במשקו של הח' ב. או ארבעים צעד מהעץ האחרון אשר בחלקת הח' ג. אני מודה את הצעדים, קובע את המקום, חוקע את מוט הברזל החד והארון שבידי לתוך הקרקע. צליל המתכת שיטמע עם פגיעת המוט במיכל, יהיה האות כי אכן זהו המקום. אני דוקר בקרקע פה, אני דוקר שם, והילד איננו. אני חוזר ומודד מחדש וקובע, אכן זהו המקום. כאן הוא קבור. דוקרים מחדש, עוברים על כל טעל אדמה, ואין. אני מתחיל לאבד את קור רוחי. הובאו עוד מוטות. בדקנו בהם את כל החלקה והעלינו חרט גידינו. הזמן אינו עומד במקום. הסעה כבר שחיס אחרי חצות. הזיעה ניגרת, אף כי כל עבודה של ממש לא עשינו. עוד מעט יאיר השחר. מסוכן. ואין טעם להמשיך. נפסיק, נמשיך מחר. אבלים ירדנו מהטסת והסתלקנו לבתינו. לא יכולתי להרדם. מה קרה כאן? אני מוציא מחדש את הספר ובו הפתק עליו רשמתי בזמנו את ציון מקום הסליק, הכל מתאים, כך וכך צעדים מפה וכך וכך צעדים משם. כל מיני מחסבות נוגות עולות בראשי. הרי זה אוצרו היקר של הכפר, הוא הופקד בידי. אני זנחתיו. מבלי משים נוסאות אותי רגלי בחזרה לאותה חלקה. לאור היום, כשהשמש כבר יוקדת מעל, צועד אני ברחוב ומציץ לאותו מגרש מבלי שמישחו ירגיש בדבר, עובר פעם ועובר פעמיים ומשחזר לי מה שהיה כאן בלילה. לבסוף בא למסקנה שכנראה פשוט טעיתי. נתחלף לי קיר אחד בזה השני, וזו הסיבה לכשלונני. עם חצות יצאנו מחדש. טוב מדדתי פה, מדדתי שם, נעצתי את הדקר הארון והנה הקול שלו יחלנו, בום בום. המוט נתקל בחפץ אטום. לשמחתנו לא היה גבול. בן רגע ננעצו הסוריות (בידי החטפנים אריה גרוסברג ז"ל ויב"ל מוטקה צוכמן), נחטף הבור. כעבור זמן קצר נתגלו הכדים והטשעורעאכעס כשהם נחים זה על יד זה. יקרו לנו אלה ממטמונים

.11

המצב הכלכלי עם פרוץ המלחמה השתפר בהרבה. פועלים רבים היו מועסקים בהקמת מחנות צבא, בחי חולים צבאיים ושדות תעופה, בכל רחבי הארץ וביחוד בדרום. גם חברינו, שרבים מהם בעלי מקצוע מעולים בענף הבנין. שבועות סוהים טחוץ לבית, מגיעים רק לשבת או לפעמים רק פעמיים בחודש. העול נופל על החברה. אבל הפרוטה מצוייה בכיס, לא מצטמצמים כבעבר. גם בסכנותנו מקימים טדה תעופה, מערבית צפונית לנו. גם הוא מעסיק רבים מחברינו, בעבודה ובטמירה. ה"פרוטפריטי" הזה נותן את אותותיו גם במצב הכלכלי של הכפר.

גם הציבור נהנה. בית הספר ששכן בצריף עובר למבנה חדש שהוקם עבורו. גם גן הילדים לא מפגר. במרכז הישוב מוקם מבנה מיוחד עבור הצרכניה והאיטליז. וגולת הכותרת למשק. מוקם מבנה רחב ידיים למחסני "גדיש". נסללת רשת כבישים בעזרת הלוואה מהחברה "ביצור" ובעזרת הח"ח הרצפלי ומסחרי מהמרכז התקלאי, ססלילתם נסתיימה לקראת הגיגת העשור של הכפר ב- 1946.

בעיית תוספת הקרקע, הקציבים ושינוי צורת הכפר לא ירדה מסדר יומנו. בשנת 1943 הועלתה הצעה ע"י המוסדות לשינוי הסטטוס של הכפר והפיכתו לשכונת עובדים, רגילה, כגון שכ' בילינסון הסמוכה, עם 24/2 דונם למגרש. לטעם זה הוצע לחלק את כל מגרשי החברים לשנים, ויחקבל מספר כפול של משתכנים. כל חבר יקבל פיזוי. ההצעה היכתה גלים בכפר. הרוחות סערו. החלט לערוך משאל, והתוצאה - זחיה. בשנת 1944 שוב עלתה טאלת הקציבים לבעלי מסקים, ע"י הסוכנות. בפליטון שנכתב על ידי באותם הימים, והוקרא בהגיגת פתיחת מחסן "גדיש", באה לידי ביטוי האוירה בכפר, בצורת הומורסקה, והרי היא לפניכם: וכפר סירקין צהלה ושמחה.

מחלקים קרקעות. אל חדמו בנפשכם, חלילה, שהמוסדות קנו קרקע חדשה עבורנו, ומוסיפים לכל אחד ואחד כך וכך דונמים. לאו דוקא. אותם הקרקעות אשר בידנו זה שנים, ואשר מעובדים או "מוקצים" (מלטון קוזן) זה מזמן - ובכל זאת חלוקה מחדש. מה טיף - קבצנטק. מנהגו של קבצן. אותה חליפה ישנה, מוסרה לחייט, וזה הופך אותה על פניה, מודדה וגוזרה מחדש והרי לך חליפה חדשה - חלוקה חדשה. ומרגע זה, כאשר אך נשמעה בחללו של עולמנו סיסמה זו, הרי הותאמו כל חיינו בכפר, כל חיי הכלל, וחיי כל פרט ופרט מקרבנו לקצב הסיסמה הזו-חלוקה חדשה-קרקע נוספת, תקציב - החיטבות. אכן מילת קסם זו עלולה גם אצלנו לעורר פלאות. אמנם היו גם יוצאים מן הכלל. מעטים, אבל היו - מהספרות ה"קולקיות". נו, מה לכם, אומר הלה, ולקרקע נוספת. נניח שתקבלו קרקע, תקציב, תחילו לבנות משק. הצטרכו לעבוד קשה על מנת להקימו, לבטס אותו ולבסוף תגיעו למצב כמו זה שלי, למשל או של חברי זה, דובסני. האם יש לקנא בנו - מה? אנחנו, מילא, כאשר אבדנו - אבדנו, אוכלים לחם בזיעת אפנו, אבל אחס, לא אוכל ליעץ את זה לידידי וחברי. אולם אף אחד לא שעה לדברים אלה. כל אחד ואחד עשה את הכנותיו הקדחתניות למפנה שבחיינו.

רק דבר אחד היה אשר האפיל על זוהר הכנותיו של החבר. המספר 44. בנפשו כרסמה הדאגה שמה יהיה הוא דוקא מחוץ למספר מאנטריס אלה. זה היה בעומק. אולם על פני השטח שרר הבטחון המלא אצל כל אחד ואחד שהוא, ודוקא הוא, הריהו אחד הראויים להיות בין ה- 44. כל אחד ומחשבותיו וחשבונותיו.

האחד ותיק-מלא "ויחק"-23, 24 שנים בארץ. האם יש לו לחסוס, הוא ישב בבית ולו יגישו את הקרקע על גבי צלחה. מי אם לא הוא. השני-מצבו המספחתי המצויין. בית מלא בניט ובנות, כן ירבו (רק לא משתמטים 1) התיטבות מגיעה רק לכאלה. לו אין מה לחסוס.

וכך כל אחד ואחד סופר לו את מספר הנקודות שלו. שנותיו בארץ, שנותיו בהסתדרות, שנותיו בקופת-חולים, ושנותיו בצרכניה, מספר ילדיו ומספר נשותיו, שנותיהם ושמותיהם, הכל מה שיוכל לעזור לו בעת צרה. ואם התכבון הראה לו שמעט הוא, שצוין עוד להוסיף כהנה וכהנה, הרי הוא ניגט למלאכה; אמנם לשנותיו בארץ לא יכול להוסיף הפך והפוך, אולם עד 1933 הוא בכל אופן עוד לא חלם על הארץ. אבל בשטח אחר-בבקשה, ואת התוצאות אפשר כבר להרגיש ולראות אי פה ואי שם, גם היום באולם הזה.

הכל היה בא למקומו בשלום לולא המצאתו של אחד שאמר - כושר מסקי.

מה לך ותק, מה לך חור, אם אין לך אפילו את מי להוביל לשור ? עוד מעט יגיע היום ויופיע האיש שיביא את הגאולה, הוא יקבע מי ומי, הוא יבקר אצל החברים, הוא ישוחח עם החברות ולפיו יקום דבר.

ושוב התחילו ההכנות. כל אחד משפר את מראה חצרו, מנקה אותו ומתקינו כדי לקבל את האורח. ירקות, עופות ובעלי חיים שופעות חלב. ירקות, עופות-נו, מילא. מי אצלנו ואין לו כאלה. בעלי חיים שופעות חלב- גם זה יש-ברוך השם, יש עזים. יש מרוטל ויש משני רוטל, כל אחד לפי שיעלה על לבו. אולם, אם

כל זה יש בידי כל בר-בירב, הרי זה סימן שאין זה סימן למסקיות. על כן פרה או לפחות עגלה הן הקובעות. ולזה אין עצה ואין תושיה. פטוט אין. ויהי, ובבוקר לא עבות אחד הגיע השליח. התחיל את ביקוריו בקצהו האחד של הכפר ולפי חטבונו עליו לגמור ולהגיע לקצהו השני עם ערוב היום. אם כן הרי אין להרבות בדיבורים.

יש פרה - יש כושר, אין פרה - אין כושר.

וכן עובר השליח מחצר לחצר, מחבר לחבר- אינו עושה את מלאכתו רמיה, כוחב, רוטט, מוחק, מעיר והכל על רגל אחת. עוד רבה לפניו הדרך. זה לא צחוק - 142 חצרות. והוא לא יחידי, יש גם מחברי הועד שנלזזים אליו, וגם סתם סקרנים.

והנה הגיע הלה לחבר גובו. אף אחד איננו בבית. חבל-אומר השליח, לא נוכל לחזור הנה שנית. אבל אין דבר, אני רואה שכאן משפחה חרוצה. רואה אני שגם פרה ישנה, כושר מסקי, נלך הלאה. מובן שאף אחד, מתוך לויאליות, לא העז להעיר לו. פוערים פה, פותחים עיניים ורואים: מאחורי הצריף הקטן העומד בחצר זו, והמטמט כבית מטבחים עבור הקצב שלנו, נראה זנב, לא גדול ביותר, חוט כזה עם כתם לבן, זנב של פרה, שנשחטה אמש ועזרה נחלה לייבוש על-

גבי הקיר האחורי של הצריף, והזנב שבלט והתנודד ברוח מאחורי הפיגה, הוא הוא שקבע את גודלו של זוגו.

חברה לעבודתו בו ברוב פטטה השמועה בכפר - זנב וח' לא. ומלאכת ההסוואה החלה. הופיעו כל מיני זנבות, מכל מיני גודלים וצבעים שבלטו ונראו לך תיכף בכניסתך להצר כל שהיא, או מתוך דלת, או מאטנב או אפילו סתם מתוך סדק שבאחד הבנינים. והדבר הועיל. והכושר המשקי של הכפר גדל.

והזנבות טיילו מרחוב אחד למשנהו וחמיד הקדימו את השליח בביקורו. ואם הדבר הזה לא נעשה כך בדיוק כפי שאני מתאר לכם, הרי זה מתוך חוסר יוזמה "אינציאטיבה", אצל החברים, וזה שוב מוכיח על חוסר אלמנט כה חשוב לכסוס המשקי.

.12

עם התקרבות צבאות גרמניה לגבולות מצרים בשנת 1942 הוטל על הכיבוש הגרמני על ארצנו. צבאות בריטניה לא תיכננו להעצר בארץ במקרה של נסיגה ופינוי של מצרים. הם יסוגו לעירק. והישוב העברי ובראשו ה"הגנה" טכנו עצה. קבלנו הוראות איך לשפל בכוחות מוצנחים של האויב במקרה ויצליח להוריד כוחות כאלה בשטחינו. היה עלינו להיות ערים ביותר כלפי הנעטה והמתרחש בסביבה הקרובה של הכפר. עמדנו בקשרים עם גורמים שונים על מנת לדעת ולהכיר את הלכי הרוח בין שכנינו הערבים, את הנעטה בקרבם, עם מי הם באים במגע, מי מבקר אותם, מה מספרים להם וכיוצא בזה. תחנת הנוטרים במקום, למעלה ב"ברכה" פתחה 24 שעות ביממה והתורנים מתחלפים כל 8 שעות.

מספר האחראי על התחנה, הקורפורל מילר:

היה זה באחד הימים, בשעות לפני הצהריים, מגיע אחד ה"ידידים" הערבים שלי מהפרדס השכן (שין עבס, מדרוס לכפר) ומספר לי שנמצא אצלם אורח. הם לא עמדו על טיבו, יען כי אינם מבינים את שפתו. הוא נראה להם אדם מוזר, לבוש אזרחית. לכן החליטו לפנות אלי, אל ידידם ולבקשני לפתור את החלומה. הדבר עורר את סקרנותי ואף יותר מזה, והחלטתי לצאת מיד למקום. לקחתי אתי את המאוזר סבתחנה עם 2 מחסניות רזרביות. בהגיעי לפרדס הובילוני לכוחת מחצלות והצביעו על אדם שיטב על הארץ, כשמסביבו מספר ערבים הלוחטים עיניהם עליו. פניתי אליו ושאלתיו מי הוא. שאלתי בעברית, שאלתי בערבית ואנגלית והאיש כאילו לא אליו מדברים. ואז פניתי אליו בגרמנית: האם אתה גרמני? האיש התעורר לפתע וענה: כן, אני גרמני. מבלי לחכות שלפתי את הקדחי ופקדתי עליו להרים את הידיים. הגרמני ציית מניה וביה. הערבים הבינו מיד מה קרה כאן וכי האורח המוזר גרמני הוא, סבבוני והחחילו לצעוק שלא יתנו להוציאו מכאן.